

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INSERATNI ODDELEK:
LJUBLJANA, PUCINJEVA UL. 5
TELEFON ST. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26.

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA
IZDAJA „JUTRA“ MESEČNA NAROČNINA ZNANA
3 LIRE. NENAROČENI ROKOPISI SE NE VRACAJO

Die Abwehrschlacht im Süden der Ostfront

Tapfere Verteidigung von Tarnopol und Kowel — Deutscher Geländegewinn im Raum von Stanislaw — Sowjetangriffe bei Beresowka, zwischen Dnjestr und Pruth und im Jijia-Abschnitt abgewiesen — 18.000 BRT an der nordafrikanischen Küste von der deutschen Luftwaffe versenkt

Aus dem Führerhauptquartier, 2. April.
DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Zwischen dem unteren ukrainischen Bug und dem Dnjestr griffen die Sowjets nordwestlich Beresowka mit starken Infanterie- und Panzerkräften an. Sie wurden in erbitterten Kämpfen nach Abschuss von 71 Panzern abgewiesen. Zwischen Dnjestr und Pruth warfen deutsche und rumänische Truppen vorgedrungene feindliche Kampfgruppen zurück. Der Versuch des Feindes, durch wiederholte starke Angriffe sich den Weg auf Jassy freizumachen, wurde vereitelt. Feindliche Kräfte, die den Jijia-Abschnitt zu überschreiten versuchten, wurden im Gegenangriff zurückgeschlagen.

Südwestlich Proskurov und im Raum von Stanislaw brachten eigene Angriffe Geländegewinn. Starke feindliche Gegenangriffe wurden abgewiesen. Dabei hat sich das Grenadier-Regiment 504 unter Oberst Boelcher besonders ausgezeichnet. Die tapfere Besatzung von Tarnopol unter Führung des Generalmajors von Neindorf wehrte auch gestern zahlreiche Angriffe ab.

Die Verteidiger von Kowel behaupteten die Stadt gegen erneute starke feindliche Angriffe. Nördlich Kowel scheiterten heftige Angriffe der Sowjets.

Südlich Pleskau griff der Feind, von Panzern und Schlachtfliegern unterstützt, weiter an. In den beiden letzten Tagen wurden hier 90 feindliche Panzer abgeschossen. Die Kämpfe dauern noch an.

Aus Italien werden keine besonderen Ergebnisse gemeldet.

Deutsche Kampf- und Torpedoflugzeuge griffen im Seegebiet vor der Nordafrikanischen Küste in der Nacht zum 1. April ein stark gesichertes feindliches Nachschubgeleit an. Zwei Frachter mit 18.000 BRT wurden versenkt. Zehn weitere Handelsschiffe mit 63.000 BRT sowie ein Zerstörer wurden zum Teil so schwer getroffen, dass mit dem Verlust mehrerer dieser Schiffe gerechnet werden kann.

Am Mittag des 1. April flog ein nordamerikanischer Bomberverband unter Jagdschutz nach Südwestdeutschland ein. Bei meist geschlossener Wolkendecke warf der Feind an verschiedenen Stellen wahllos Bomben, die geringe Schäden und Verluste unter der Bevölkerung verursachten. Ein Teil der Bomben fiel auf schweizerisches Gebiet. 21 nordamerikanische Flugzeuge, in der Mehrzahl viermotorige Bomber, wurden abgeschossen.

Stärkliche einzelner britischer Flugzeuge richteten sich in der vergangenen Nacht gegen West- und Mitteldeutschland.

Boji v Italiji

Berlin, 1. apr. Na italijanskem bojišču so bili večeraj le krajevni spopadi. Na desnem nemškem krilu nettunjskega predmostja so naskakovali pionirski uspešno napadli neko oporišče invazijskih čet in razbili njegove naprave. Težke havbice so na obeh straneh ceste Aprila-Anzio z zadetki v polno uničile velika municijska skladišča Angloameričanov.

Na področju pri Cassinu so nemški padali odbili več sovražnikovih napadov, s katerimi so jih hoteli nasprotniki preseliti, ter so privedli ujetnike. Napadojoči oddelki so bili sestavljeni iz delov novozelandske divizije, ki je že dalje časa izločena iz sestava britanske 8. armade ter je podrejena ameriški 5. armadi. Vse kaže, da je postal ameriški general Clark z uporabo svojih oddelkov zadnje čase zelo previden in da morajo glavno breme nositi britanske imperijalne čete.

Badoglio je zmanjšal plače vojnih invalidov

Barcelona, 1. apr. Predsednik italijanske zveze invalidov na zasedenem južnoitalijanskem ozemlju je po vesti neapeljskega lista »Il Risorgimento« energično protestiral zaradi zmanjšanja plač vojnim invalidom. Badoglijeva vlada jih je namreč pred dvema mesecema znižala za 15% in istočasno odredila, da država ne bo v bodoče dajala vojnim invalidom nikakih protež ali drugih ortopedskih pripomočkov. Protest pravi, da je pri vsem neverjetnem zapravljanju, ki ga uganja južnoitalijanska država s posebnimi krediti, naravnost neverjetno, da je sedaj občutno znižala rente onih ljudi, ki so dali svoje telesne ude za veličino domovine.

Obrambna bitka na jugu vzhodnega bojišča

Junaška obramba Tarnopola in Kovlja — Nemške pridobitve na področju Stanislawova — Zavrnitev sovjetskih napadov pri Beresovki, med Dnjestrom in Prutom ter v odseku pri Jiji — Nemško letalstvo je potopilo pred severno afriško obalo 18.000 ton

Führerjev glavni štab, 2. apr. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil objavlja:

Med spodnjim ukrajinskim Bugom in Dnjestrom so napadle sovjetske čete severozapadno od Beresovke z močnimi pehotnimi in oklopniškimi silami. V ogorčenih bojih smo jih po sestrelitvi 71 oklopnikov odbili. Med Dnjestrom in Prutom so vrgle nemške in romunske čete nazaj s sovražniške boje skupine, ki so tjehtaj prodrele. Sovražnikov poizkus, da bi si s ponovnimi močnimi napadi odprli pot v Jasi, se je izjalovil. Sovražne sile, ki so poizkušale prečkati odsek pri Jiji, smo odbili s protinapadom.

Južno od Pskova in Proskurova in na področju pri Stanislawovu smo z lastnimi napadi pridobili ozemlje. Zavrtili smo močne sovražnikove protinapade. Pri tem se je posebno odlikoval 504. grenadirski polk pod poveljstvom polkovnika Boelcherja. Junaška tarnopolska posadka je pod vodstvom generalnega majorja v. Neindorfa tudi večeraj odbila številne napade.

Kljub ponovnim močnim sovražnikovim napadom so branilci Kovlja obdržali mesto v svoji posesti. Severno od Kovlja so se izjalovili siloviti sovjetski napadi.

Južno od Pskova je sovražnik s podporo oklopnikov in bojnih letal dalje napadal. V obeh zadnjih dneh smo tamkaj uničili 90 sovražnikovih oklopnikov. Boji se trajajo. Iz Italije ne javljajo o nikakih posebnih dogodkih.

Nemška bojna in torpedna letala so napadla v noči na 1. april v vodstvu pred severno afriško obalo močno zavarevano sovražnikovo oskrbovalno spremijavo. Potopila so dve tovorni ladji z 18.000 ton. Deset trgovskih ladij s 63.000 tonami in neki rušilec so deloma tako težko poškodovani, da lahko računamo z izgubo več ladij.

Dne 1. aprila popoldne je priletel severnoameriški bombniški oddelek z lovsko zaščito nad južnoafriško Nemčijo. Pri večini namernih oblikah je vrgel sovražnik na več mestih bombe brez izbire cilja. Povzročile so manjšo škodo in izgube med prebivalstvom. Del bomb je padel na švicarsko ozemlje. Sestrelili smo 21 severnoameriških letal, po večini štirimotornih bombalov.

V pretekli noči so posamezna britanska letala izvedla motilne polete nad zapadno in srednjo Nemčijo.

Američani odvrgli bombe na Schaffhausen

Berlin, 1. apr. Uradno objavljajo: »Dne 1. aprila ob 10.30 naprej so ameriški bombniki v odsekih po 30 letal preleteli kan-

tone Thurgau in Schaffhausen. Približno ob 11. so padle bombe na mesto Schaffhausen. Po dosedanjih vesteh je okrog kolodvorov in v mestu samem nastalo več požarov. Vojaske železniški ravnatelj je objavil, da so trenutno ustavili železniški promet na vseh progah, ki vodijo v Schaffhausen.

Bern, 1. apr. O bombnem napadu na švicarsko mesto Schaffhausen so se zvedele naslednje podrobnosti:

Okrog 11. je krožilo nad Schaffhausnom kakih 30 ameriških bombnikov. Ljudje so s cest opazovali njihov polet, kar nenkrat pa jih je trahovit tresk opozoril, da se je zgodila nesreča. Ugotovili so, da mesto na številnih krajih gori. Več javnih stavb so bombe težko zadale. Ubili je bil policijski ravnatelj dr. Schoch s tremi stražniki. Po dosedanjih vesteh je bilo ubitih 22 ljudi. Mnogo prebivalcev je bilo ranjenih.

Berner Blatt, ki je kljub prekinitvi telefonskega prometa dobil točnejše podrobnosti, javlja, da so očitvidi, ki so prispeli iz Schaffhausna, izpovedali, da je število smrtnih žrtev naraslo na 150. Ena bomba je padla v sredo schaffhausenskega trga. Ker so ljudje takrat nakupovali, tu število žrtev še ni znano. Cele ulice so bile v plamenih. Ostali očitvidi pripovedujejo, da nudi mesto grozotno sliko. Izgleda, kakor bi vse mesto gorelo. Na cestah leže strahovito razmrvarjene žrtve. Neki trg popolnoma sliči razoranji njivi. Hiše v njegovi bližini so vse težko poškodovane. Posorne zažigalne bombe so padle tudi nad Flurlingenom.

Napad na sovražnikov konvoj ob Alžiru

Berlin, 1. apr. V zgodnjih jutranjih urah 1. aprila so nemška torpedna letala izvedla težak napad na sovražnikovo oskrbovalno ladijsko spremijavo, ki je plula pred alžirsko obalo. Po prvih vesteh so uničili ali težko zadeli najmanj 11 prevoznih ladij s kakimi 74.000 tonami. Poleg tega je bil en rušilec zadet v polno. Napad je bil izvršen okrog 2 zjutraj ob ugodni vidnosti in kljub siloviti obrambi številnih zaščitnih ladij.

Podmornica torpedirala turški parnik

Ankara, 2. apr. Nekla podmornica je v južnoanatolskem zalivu blizu otoka Roda torpedirala turški tovorni parnik »Krom«, ki je vozil 6.000 ton blaga v Carigrad. Parnik se je takoj potopil. 43 članov posadke se je rešilo z rešilnimi čolni. Parnik je bil torpediran 30. marca v zgodnjih jutranjih urah.

Izdajstvo madžarske stranke malih kmetov

Budimpešta, 1. apr. List »Magyarország« prinaša nova odkritja o izdajalskih spletkah bivše ljudske fronte na Madžarskem. Že pred nekaj dnevi je list poročal o zvezah socialističnih demokratov z angleško tajno službo, sedaj pa objavlja spomenico stranke malih kmetov, s katero je teden po Badoglijevem prevratu pozvala vlado, naj sledi italijanskemu zgledu in po možnosti pade Nemčiji v hrbet. Stranka je predvsem zahtevala deklaracijo, ki naj bi podarila, da je Madžarska nevtralna in ne vojuječa se država, odstranitve vseh onih ministrov, ki so se zavzemali za sodelovanje z Nemci, iz vlade in isto glede vseh višjih častnikov, ki so vztrajali pri izpolnjevanju zavezniških obveznosti. Nadalje je predlagala stranka kazenske ukrepe proti častnikom, ki so zadržali upore namernikov v Bački, odstranitve vseh Nemcem prijaznih višjih uradnikov in popolno odpravo židovskih zakonov.

»Magyarország« piše, da se v teh okoliščinah pač ni treba čuditi, ako poziva poslanica v svojem zadnjem delu madžarsko vlado naravnost k nečastnemu izdajstvu.

Izdajalsko početje madžarskih soc. demokratov

Budimpešta, 1. apr. Sedaj prihajajo nadaljnje podrobnosti afere Peyer-Kethly na dan. Pismo, ki ga je napisal angleški agent Secret-Service Szakassitu, uradniku socialnodemokratskega budimpeštanskega lista »Nepszav« in o čegar vsebini sta bila poslanca Peyer in Kethly dobro poučena, je bilo pri notarju Izidorju Lukacu v zaprtem ovitku. Angleški tajni agent piše med drugim:

»Nemci bi radi prepričali svet, da se zavzemniki ne zanimajo več za srednjo in južnovzhodno Evropo. Mi bi se radi poslužili Vaše pomoči, ker Vas potrebujemo kot zavzemnike. Niti anglo-ameriške sile, kakor tudi Sovjetska zveza ne žele, da bi ostala Horthyjeva vlada še nadalje na krmilu. Nasprotno nameravajo s pasivno resistenco in sabotažami s pomočjo socialdemokratske stranke stopnjevati nemire. Zaradi tega Vas prosimo, da prevzamete kot generalni tajnik socialnodemokratske stranke to zgodovinsko vlogo ter hkrati delate za ustvarjanje demokratske in protidiktatorske vlade na Madžarskem. Nam, ki opazujemo dogodke na Madžarskem od daleč, se dozdeva, da je bilo v tem pogledu že mnogo storjenega. Doznali smo, da ste v tesnih odnosih z važno osebnostjo liberalcev in da se udeležujete dela za ustvaritev ljudske fronte. Pošiljate zaupanja vrednega zastopnika socialdemokratske stranke v London in Washington, ki bo po Vaših navodilih Vas tajno ali celo javno zastopal.«

To izdajalsko početje dokazuje, kako nujno potrebno je bilo, da sta bili razpuščeni socialdemokratska stranka in ljudska fronta na Madžarskem.

Uvedba židovskih zakonov v Madžarski

Budimpešta, 31. marca. Službeni list priobčuje 3 urede o židovskem vračanju. Po prvi uredbi ne smejo v židovskih gospodinjstvih ali v gospodinstvih, v katerih stanujejo tudi židje, biti zaposleni ne-židje. Po drugi uredbi morajo biti odpušeni židovski nastavlenci iz državnih, občinskih in drugih javnih služb. Končno bodo z 31. marcem črtani vsi židovski advokati iz advokatskih zbornic. Tretja uredba določa, da morajo biti do 30. aprila črtani vsi židje v tiskovni, gledališki in filmski zbornici. Ugotovitev pojma »žid« se izvrši na podlagi zakona o rasni zaščiti iz 1. 1941.

Veliko židovsko zborovanje v Moskvi

Riga, 1. apr. Po vesti moskovskega radija bo v nedeljo popoldne v Moskvi veliko zborovanje židov, tretje te vrste, na katerem bodo govorili tudi znani židovski politiki in znanstveniki. Zborovanje bodo prenašale tudi sovjetske radijske postaje.

Priznanje švedskega komunističnega lista

Stockholm, 2. apr. Švedski komunistični list »Ny Dag« piše, da razpust komunistične internacionale nikakor ne pomeni odstopa od tovariških zvez, ki spajajo borece se revolucionarne pokrete v raznih deželah. S tem švedski list priznava, da je bil razpust kominterne le slepilo, kakor so dobro poučeni krogi že takoj domnevali. »Ny Dag«, ki ima dobre zveze s Krimljem, odkriva sedaj resnico tudi onim, ki so doslej verjeli moskovski prevari o preusmerjenju in omiljenju boljše vizma.

Poletni čas

Je uveden z današnjim dnevom s tem, da so ure ob 2. zjutraj pomaknile za eno uro naprej.

Zatemnitev

velja od 3. aprila 1944 dalje od 20.30 do 6.

Trdna in neomajna vera v končno zmago

Velik govor ministra dr. Göbbelsa berlinskim vodjem stranke — Boja ne bje samo grožje, temveč tudi duhovne sile — Zmaga je logična posledica razvoja — V narodnem socializmu prekaljeni nemški narod bo premagal vse težave in zvesto sledil Führerju

Berlin, 1. aprila. Pokrajinski vodja minister dr. Göbbels je v petek zvečer govoril na velikem zborovanju berlinskega vodstva narodno-socialistične stranke o političnem in vojaškem položaju. Dejal je med drugim, da je pri presojanju vojnega položaja, zlasti v časih vedno novih dogodkov mnogo bolj koristno, da se bavi človek namesto z dnevnimi poročili s temelji nemškega vojevanja, da tako črpa moč za ono globoko silo prepričanja, ki je potrebna za moralno in materialno obvladovanje kriz in težav, ki so neizogibno vezane z vsako vojno.

Dr. Göbbels je opozoril na težave v boju narodno-socialističnega pokreta za oblast, o katerih so bili čisto tudi že mislili, da so ne-premagljive. Enako težka in naporna je junaška uveljavitev narodno-socialističnega Reicha v borbi s plutokratskim in boljševiškim sovražnikom. »Od njih pa smo tako duševno kakor duhovno in tudi moralno daleč močnejši. Proti nekaterim materialnim prednostim, ki jih imajo, smo se obdržali s svojo visoko kvaliteto in s globljim umstvenim pogledom. V tej vojni ne beležimo le zmag ampak tudi udarce«, je dejal dr. Göbbels. »Toda mi narodni socialisti smo v težavah zrasli in jih bomo zaradi tega tudi najbolj premagali. Prav v kritičnih časih ne sme vodstvo bojujoče se skupine nikdar odstopiti od svojih načel.

Za nas obstoji v tem boju za naše življenjske pravice in za življenjsko osnovo našega naroda le ena sama možnost: zmaga! Naš sovražnik gledajo na vedenje nemškega naroda kakor na čudež. Strmeč stoji pred tem dokazom nezklonljive ljudske volje. Ne morejo si razložiti, da narod, ki se je leta 1918 tako samoznožil, danes, v petem letu vojne, ni pokazal niti najmanjšega znaka popustljivosti ali slabosti. Nemški narod je danes pravi kakor takrat, toda — in to je velika razlika — ima drugo vodstvo ter ga je stranka prevzgojila in politično izsolala. Zaradi potrjenega prepričanja, ki ga je doživela že pred prevzemom oblasti, predstavlja danes narodno-socialistična stranka politično vodstvo, ki mu narod brezpogojno zaupa.

Kakor je prišel narodno-socialistični pokret na oblast s strnitvijo politične inteligence in fizične sile, tako bomo tudi to vojno vodili ne le vojaško, temveč tudi politično in bomo tako zmagali; zakaj, ne bje boja le orožje, temveč tudi sile duha. Prav tako kakor pred letom

1933 so naši nasprotniki, če jih gledamo zgolj številčno, ponekod močnejši. Enako kakor takrat tudi danes ne odloča o izidu boja samo številčno razmerje. Zmaga narodno-socialističnega pokreta dne 30. januarja 1933 je bila logična posledica današnjega položaja, ki je ustrezala nujnemu razvoju. Tako bo tudi s to vojno.«

Pri svojem presojanju nemških izgledov za zmago je dejal dr. Göbbels, da je primerno, ako vzporedimo današnji splošni vojni položaj z razmerami leta 1933. Tako bomo spoznali, da je kljub mnogim neizbežnim udarcem, ki jih je dobila Nemčija v tej vojni, razvoj nemških operacij že danes dovedel do največjih zgodovinskih uspehov. Minister je opozoril, da marsikdo pozablja na dejstvo, da je Nemcem uspelo razbiti obroč, s katerim so jih obdali sovražniki leta 1933. Takrat je bil nemški položaj zelo nevaren ter je nekaj časa kazalo, da morajo sovražniki. Nemčije zanko, ki so ji jo vrgli okoli vratu, le še zadrgniti. Ta resna nevarnost je danes mimo, sovražnik pa stoji daleč od nemških mej.

Minister je nato primerjal z nemskimi uspehi zavožen političen in vojaški položaj današnje Anglije. Anglija je leta 1939 napovedala Nemčiji vojno, ker ni hotela trpeti, da bi dobil Reich Gdansk in del poljskega prehoda. V Angliji so mislili, da bi to motilo evropsko ravnotežje, kar seveda nikakor ne bi bilo v skladu z angleško zahtevno o narodni sigurnosti.

Dr. Göbbels je nato s krepiimi argumenti dokazal svojo trditev o majajocih se britanskih ciljih te vojne ter je izjavil, da mora Anglija, ki je takrat odrekala nemškemu narodu njegovo pravico do življenja sedaj gledati, kako je to prepreevanje nemške pravice vedlo do uničenja evropskega ravnotežja po sovjetskem boljševizmu, kar povzroča v Angliji sami nevarnost, da bi jo ta strup okužil in porušil.

Ko je prešel na vojaški položaj, je opozoril dr. Göbbels, da predstavlja vzhodno bojišče samo del skupne nemške strategije. Razvoj na vzhodu lahko pravilno presojava le v zvezi z ostalimi važnimi operativnimi nalogami, ki jih je treba rešiti v okviru skupnega nemškega strateškega načrta. Enako kakor nemški obstanek na vzhodu je važna zavrnitev anglo-ameriške invazije na zapadu. Kajti slednja bi lahko predstavljala presecišče te vojne. Če se je sovražnik zavedno še vdajal iluzijam, potem

mu je že cassinski primer pripravil zelo hudo razočaranje. Angleži in Američani, ki se upajo da nemškega lovskega letalstva nikjer več ni, pa sedaj enako doživljajo prav obratno sliko te svoje utvare. V primeru invazije bodo brez dvoma povsod naleteli na nemške rezerve, o katerih danes, tako vsaj sklepamo z njihovih izjav, nimajo nikake ali pa zelo nepravilno predstavo. Minister je poudaril, da je trdno prepričan, da bo nemška poveljstva lanko nurno obvladala veliko oddelcev na zapadu, če bi do nje prišlo. »Z ogromnimi koraki se v političnem in v vojaškem razvoju te vojne približujemo veliki krizi«, je izjavil dr. Göbbels. »Ta kriza pa vsebuje v sebi za politično izsolanega človeka prav tako malo strahu, kakor ne razburja večnega zdravniškega kriza pri kaki bolezni.«

Z enakim zaupanjem in samozvestjo, ki sta označevala njegova prejšnja izjavanja, se je dr. Göbbels naposled bavil z vprašanjem letalske volje. Dejal je, da n. mogoče zanikati, da bi teror sovražnikov ne povzročal Nemcem mnogo težav in bolečih žrtev. To pa prav nič ne izpreminja dejstva, da ga je treba prestati. Celot letalski teror, da je Nemce še vedno znosnejši kakor uničevalni m.r. ki so ga Nemcem namenili njihovi sovražniki. Sicer pa kažejo skupne, da se da z naporom vseh sil premagati tudi največje težave letalske vojne. Saj niso mogli Anglo-Američani bistveno motiti niti nemške oboroževalne industrije.

Ob koncu je izjavil dr. Göbbels da sta tako berlinsko prebivalstvo kakor tudi vseh nemški narod trdno sklenila, da se bosta možato upirala sovražnikovemu teroru ter da bosta težave te vojne zmagovito premagala z iniciativo, ki bo kmalu zopet prešla v nemške roke. Zato pa je potrebno le, da ohranijo Nemci stare narodno-socialistične kreposti namreč junštvo, zvestobo, žilavost in vzdržnost. Kakor prej v oddolčnih urah, tako se morajo tudi danes tem tesneje zbrati okrog Führerja in s svojim naporom čim verneje in trdnje služiti njegovemu delu. Potem bo gotova zmaga končno plačilo za nemške žrtve.

Minister dr. Göbbels je žel za svoj govor veliko priznanje in navdušenje berlinskega prebivalstva, ki se mu je zahvaljevalo za goreča gesla in za navodila glede nadaljnje borbe ki naj zagotovi nemškemu narodu njegove življenjske pravice.

Kritičen položaj v Palestini

Stockholm, 1. apr. Čim bolj se bliža kritični rok v židovskem vračanju, tem težji postaja po Reuterjevih vesteh položaj v Palestini. Britanska, arabska in židovska policija patrolirajo po mestu. Cenijo, da je bilo doslej oboroženih 80.000 mož. V mestu vlada praktično obsedeno stanje. Oblasti ne prikrivajo svoje skrbri glede bodočnosti, ker bodo padli na židovski praznik Pashe tudi veliki manevri ilegalne židovske oborožene organizacije, ki šteje 70.000 članov. Židje se vezbajo na pustem peščenem gorovju ob Rdečem morju.

Arabska dnevnica »Difas« in »Palestine« očitata po Reuterjevi vesti židom, da so oni krivi vseh nasilstev. Posebno dolžita židovsko agencijo (Jewish agency) in ostale korporacije.

Preprečena vstaja v Kolumbiji

Madrid, 2. apr. Po vesti »Associated Press« iz Bogote je kolumbijska vlada v petek objavila, da so njene čete uničile uporišče čete v mestu Purificacion v okraju Tolima. Ta upor je predstavljal del splošne revolucije, ki bi morala v petek zvečer izbruhniti v Kolumbiji.

Papež letos ne bo izdal velikonočne poslanice

Milan, 1. apr. Iz Vatikanskega mesta javlja agencija Stefani, da po papežu na velikonočno nedeljo bral sv. mašo v svoji zasebni kapeli, po radiju pa ne bo poslal svetovni javnosti nikake velikonočne spomenice.

Sklepi španske vlade

Madrid, 1. apr. Ministrski svet, ki je v sredo pod predsedstvom generala Franca začel posvetovanja, je končal svoje zasedanje v petek. Po seji je bilo izdano očitno poročilo, ki vsebuje poleg upravnih in tehničnih vprašanj med drugim tudi naslednje sklepe: Vpoglek vojaških obveznikov letnika 1943, letnik, rojen 1. 1924, bo sledil še letos. Gojenci univerzarn sličnih zavodov bodo vključeni v dijaški sindikat. Odobreno je bilo zvišanje kapitala kovancev. Nadalje je bilo 4473 jetnikov iz državlanske vojne izpuščenih pogojno na svobodo. Na predlog ministra za vzgojo so bili odobreni odloki, ki vzgoji in telesni izobrazbi dijaštva. Na predlog ministra za delo je bilo sprejetih več socialnih zakonov, med drugim tudi o plačilih in mezdni politiki. Razen tega je odobril ministrski svet številne zgradbe, predvsem za mornarico in mornariška oporišča kakor tudi subvencije v višini 2,7

milijonov pez za cerkve in daljnih 31,8 milijonov pez za obnovo državnih poslopij in med vojno razrušenih krajev.

Japonsko prodiranje v Indiji

Rangun, 1. apr. Burmski vladni šef dr. Ba Maw je govoril v petek po radiju. V splošnem je podal pregled o vojnem pohodu na indijsko-burmensem področju ter ugotovil, da se vsi borba za nezavisnost Indije že na indijskih tleh. To je dokaz za zelo važno dejstvo, da je »nova vzhodnoazijska ednost stopila v dejstvo«. Operacije na indijsko-burmensem področju so dokazale, da vsi vzhodnoazijski narodi skupno delajo ter da ednost prinaša na vseh področjih modernega bojevanja svoje uspehe. Indija je dovolj velika in dovolj pomembna, da lahko dokaže, da se ne samo vzhodnoazijski narodi, temveč celokupno človeštvo dviga proti imperialističnemu svetovnemu redu sovražnikov. Ta moralničen odpor človeštva predstavlja smrtonosno orožje proti kateremu se morajo boriti anglo-ameriške sile. Poročila z bojišč javljajo vedno znova, da bo sovražnik v boju uničen.

Naposled je izjavil dr. Ba Maw, da se je vzdrnila v Burmi plemenska zavest ter je nastalo novo plemo, ki ga bo sovražnik moral uničiti, če bo hotel Burmo zopet pridobiti.

NAROCITE SE NA ROMANE DK!

Velika noč, „vüzemice“, presmec

Stari velikonočni običaji in slovesno praznovanje velike noči na deželi

Na deželi se začne velikonočno praznovanje že na cvetno nedeljo. Praznična ubranost narašča počasi, od dneva do dneva. Cvetna nedelja je priprava na veliko noč.

Na cvetno nedeljo se začnejo ponekod pripravljati že kmalu po božiču, zlasti če je velika noč zgodnja. Na štajerskem ne nosijo na cvetno nedeljo v cerkev »butarice«, ampak »presmeca«. Ljubljanske butarice so mrtve in nam ne vzbujajo pravega spomladnega občutka, najsi so še tako kričevce pisane; v njih ni živega zelenja in cvetja. Štajerski »presmec« je pa pravi pomladni šopek: na cvetno nedeljo je vsa cerkev zelen, cvetoč, prijetno dišeč. Včasih zunaj še leži sneg, v cerkvi je pa prava pomlad. Zelenje je povsem naravno. Barve so naravne, prijetne očem in se lepo skladajo: živoren dres se druži s snežnobelo črno, veže ju pa zelenje črno, brinja, vrbovja in vrbovih matic. Da je pa cvetna nedelja res spomladna ter da je presmec vselej zelen, čeprav je velika noč še tako zgodnja, je treba ob pravem času narezati vejčja in ga dati namakati v topel, ne presvetel prostor. Po več tednov rastejo tako vejčja v toplih kletih, da so do cvetne nedelje lepo zelene; včasih imajo že dolge mladice in črnsa požena cvetja. Drena navadno ni treba siliti, ker začne prvi oznanjati pomlad, če mraz ne pritiska do same cvetne nedelje.

Vse to živo, cvetoče zelenje, povezano v snopcih, se imenuje presmec. Ime je razumljivo: zelenje je sveže, presno. Vendar ime baje izhaja od velikonočnega kruha presmeca. Presmec je res znanilec pomladi in sprito njega prevzame človeka velikonočna ubranost.

Ko se ljudje vrnejo s presmeci iz cerkve, osmukajo zelenje in ga dajo živini, da je tudi ona deležna blagoslova. Vejčje same pa shranijo pod streho, da jih varujejo požara. Pred hudo uro mairske sežigajo vejčje presmeca, da bi z blagoslovljenim lesom (dimom) odvrnili od kraja nesrečo, točo in strelo.

V starih časih so iz posameznih bahatih kmečkih hiš nosili v cerkev ogromne presmeca. Drug drugega so skušali prekositi. Posamezni presmeci so bili tako veliki, da so jih morali nositi po trije nosilci. Bili so podobni mlajem. Prava umetnost je bila spraviti takšen presmec v cerkev. Največji presmeci so segali do samega cerkvenega oboka. Bili so naslonjeni na zid ali pa podprti s posebnimi oporami. V novem času ni več tako ostrega tekovanja, kdo bo imel največji presmec.

Veliki teden je na deželi že zelo prazničen. Včasih v velikem tednu sploh niso opravljali težjih del na polju in v gorah. V drugi polovici tedna so se začeli slovesni dnevi in ljudje so dan za dnem obiskovali cerkev. Cerkevno opravilo na veliki četrtek je bilo skoraj prav tako slovesno kakor na veliko soboto. Tedaj med maso utihnejo zvonovi — »grede v Rim«. Nastopi tiha otožnost pred vstajenjem, da je vstajenje potem še tem slovesnejše in veličastnejše.

Na veliki petek se ljudje ves dan postili. Hrana ni smela biti zabeljena. Zjutraj niso imeli zajtrka. Izogibali so se tudi alkoholičnih pijač. Tisti, ki so se držali posebno strogo posta, niso poskušali ves dan drugega kakor kosček suhega kruha. Delo je počivalo ne le zaradi tega, ker lačen človek ni sposoben težkega dela, temveč tudi, ker so ljudje obiskovali cerkve, da so si ogledali božji grob.

Sicer so se pa zadnje dni pred veliko nočjo ljudje doma pripravljali na praznike. Največ dela so imele svede ženske, a tudi moški niso mogli držati povsem križem rok. Če je bilo vreme dovolj ugodno, so moški morali prebiti hišo. Zenske so prale, umivale, pekile, kuhale. Okrog hiš je prijetno dišalo. Nakuhati je bilo treba mesa, da so ga nesli k blagoslovu, speči »presmeca«, velikonočni boljši kruh, ki so ga prigrizovali k blagoslovljenemu mesu in ga drobili v belo kavo, pobarvati pisanice (pirhe) ... V moški delokrog je spadalo, da je gospodar nakopal hrena. Moški, navadno mlajši, so pripravili »vüzemice«.

Pravo praznovanje se je začelo na veliko soboto popoldne. V vaseh, ki so oddaljene od župniške cerkve, so dekleta nosila le štirne k blagoslovu k vaški kapeli. To je bilo častno deklško opravilo. K blagoslovu so nosile poročene ženske le, če niso imele večjih hčera ali sester. Dekleta so se pri tem slovesnem poslu skušale čim bolj postaviti, da bi fantje spoznali, kako dobro so se pripravile na bodočo vlogo gospodinje. K blagoslovu so nosile velike jerbise ali košare, in sicer na glavi. Dobrote je pokrival »presmec«, kolač, velik kakor mlinsko kolo. Pogrnjen je bil z lepim, snežnobelim prtom, obrobjen s čipkami. Ta prt so rabili samo v ta namen, odnosno s njim pogrnili mizo, ko je obiskal hišo mašnik, da izpove bolnika na smrtni postelji.

Med blagoslovljanjem jestvin pri kapeli so se izkazali tudi fantje. V primerni razdalji od kapele so najprej pozdravljali prihod duhovnika z mošnjari. Grmel je kakor na bojišču. Dekleta je čakala najtežja naloga šele po blagoslovu; vprizorila so pravo dirko: vsaka je skušala priti čim težkim »blagoslovom« na glavi čimprej domov. Dekle, ki je doseglo to prvenstvo, je smelo upati, da se bo še tisto leto poročilo. Pri takšnih dirkah se je zgodilo včasih tudi kaj neprijetnega: dekle se je spotaknilo, košara je padla z glave in velikonočne dobrote so začele »dirkati« na razne strani. Raztreščile so se pisanke in daleč se je zakotalil presmec po poboju grta nazaj k kapeli. Vendar je bilo pri

tem najhujše, da je dekle doletela srnato, ki je segala v tretjo župnijo. Takšno dekle pač ni moglo upati, da se bo poročilo še tisto leto.

Blagoslovljanje je bilo vselej precej zgodaj popoldne na veliko soboto, vstajenje pa pri cerkvi pred večerom. Pri nekaterih cerkvah so imeli vstajenje v nedeljo zjutraj, a ljudem se je navadno zdela slovesnost v soboto bolj mogočna kakor v nedeljo; v soboto je vstajenje ljudi bolj prevzelo že zaradi tega, ker so nestrpno pričakovali slovesnih trenutkov velike noči. Vstajenje v nedeljo zjutraj ni imelo več

končno pa vse dobrote še zaliti, najprej z vinom, nato še s kavo.

Na veliko nedeljo je počivalo vse delo kakor le še enkrat na leto, na sveti dan. V nedeljo se tudi ni spodobilo, da bi se ljudje obiskovali. Niti sorodniki niso prihajali v nedeljo na obisk. Vsaka družina je praznovala sama zase doma. Pač pa so se ljudje sestajali tudi v nedeljo podnevi na prostem pri »vüzemicah«, ki so gorele pri nekaterih hišah, navadno na njivah, po ves dan. »Vüzemica« je bila blagoslov za zemljo: kjer je gorela, je bila zemlja blagoslovljena in je potem med letom tem

M. Gaspari: Am Ostersonntag — M. Gaspari: Na velikonočno nedeljo

takšnega čara, ker so že v soboto popoldne pokali možnarji ter so ljudje že doživeli najslavesnejše trenutke.

Razen tega so v soboto zvečer prvič zagorele »vüzemice«. Zadišalo je po velikonočnem času, po pomladi; ne le, da je dišalo po »blagoslovu«, temveč tudi po dimu »vüzemice«. Vüzemice kurijo s smolenjaki, s smolnatimi borovimi štori, ki jih nakopilejo pozimi. Ko se ljudje zvečer v mraku vračajo od vstajenja, se začnejo po gričih prižigati vüzemice, velikonočni kresovi. Tu in tam so bile razpostavljene v obliki križa, zvezde, kroga ali ravne črte. Posamezni kresovi so goreli z velikim plamenom. Čim večja, svetlejša je bila »vüzemica«, tem lepša je bila in tem večjo pozornost je budila.

Ko so se ljudje zvečer vrnili od vstajenja, je bilo tudi že konec posta. Vendar v soboto navadno še niso začeli velikonočnega blagoslova. Velikonočno jutro je bilo posebno slovesno že zaradi tega, da je bil zajtrk najboljši v vsem letu. Na mizi je zadišalo po blagoslovu; nobena jed ne diši tako, kakor velikonočne mesnine s hrenom, presmecem in pisanikami. Zajtrk je bil zelo slovesen. Pokusiti si moral vsega po malo,

bolj rodila. Pri »vüzemicah« so se navadno sestajali mladi fantje. Bili so veseli, vendar ne norčavi. Sicer so tudi skakali čez ogenj in fantje so metali dekleta čez plamen, vendar je ostalo vse v mejah dostojnosti, kakor se spodobi za tako velik praznik.

Bolj sproščeni so bili ljudje na velikonočni ponedeljek. Ta dan je bil namenjen, da so se povsili v večji družbi, obiskovali drug drugega po domovih in prav spodobilo se je, da so nagibali z večjo verno kozarce. Oglasile so se tudi harmonike in v gostlinah so plesali. Vüzemice so gorele tudi na velikonočni ponedeljek. V ponedeljek zvečer so se ljudje zbirali pri vüzemicah v večjih družbah, da so tako zaključili praznovanje velike noči in polastala se jim je že otožnost, da je vse najlepše že minilo — mnogo prehitro.

V nekaterih krajih še niso pozabili, da so v starih časih praznovali tudi velikonočni tork. Ta dan se še niso lotili težkega dela. Po večini se pa ljudje niso več branili dela takoj po praznikih, ker je spomlad mnogo poljskih del, ki včasih zaradi praznovanja zastanejo. Velika noč je navadno začetek sezone težkega dela in konec zimskih počitnic.

Hodimo tuč žagance!

Brici in njihovi velikonočni običaji

Iz Gorice vodi pot preko soškega mostu v dve smeri: Če kreneš na levo, prideš v Podgorje. Če jo mahneš naravnost in naprej na desno, dosežeš skozi Pevno v Brda. Slavna so Brda po svojih valovitih gorah, po znameniti rebuli, pa tudi po svojih ranih češnjah in breskvah, penčančičastih, ki so jih pošiljali svojčasn na vse strani po svojih smokvah-cvetnicah, pa tudi po svojih oljčnih grmih.

Enajst tisoč Bricev živi na tej zemlji, polni prelestne poezije, se žilavo vbadajo po teh vinorodnih gričih, ki dajejo na leto do 31.000 hl izvrstne brške kapljice. Na svoj rizinj so Brici ponosni na dalnaitinko in tokajca, najbolj pa na svojo rebulo, katere sloves sega že v brško davnilno. Medanska rebula je n. pr. ovekovstena že v zgodovinskih listinah 13. stoletja. Tudi je zabeleženo, da je stal l. 1553 kvint rebule 20 goldinarjev. Kvint je 60 bokalov. Bili so časi, ko je moral brški kolon oddati svojemu gospodarju dve tretjini pridelka, dočim je eno tretjino lahko obdržal.

Števerjan, ki ga lahko motriš iz Gorice je v prvi svetovni vojni hudo trpel. Toda povojna obnova mu je vrnila nekdanje lice. V Kojskem so nekdo gospodovali grofje Strassoldi in Thurni, od l. 1830 dalje pa grofje Coronini. Do leta 1849 je bila v Kojskem gradu sodnija, neki Steri je bil poslednji kojski sodnik. Kojski grad je znan tudi po tem, ker so bile v njem slike vseh generalov jezuitskega reda. Nad Kojškim je Sv. Križ na jezeru. Sem so prihajali že v starih časih romarji z vseh strani in se poklonili pred umetno izrezljanim lesenim oltarjem. Skovel je Sv. Križ v zgo-

dovini tudi po svojem gradišču s štirimi stolpi. V starih časih so iskali tam okoli tudi rudnik, pa so vodo zaslužili. Od takratno ime Sv. Križ na jezeru.

Šmartno je Kojškemu kakor bratec-dvojček. Tukaj se stikajo Zgornja in Spodnja Brda. Šmartno je znano že po svojih uspešni obrambi proti Turkom. Še pred pol stoletja je bilo poplavloma obdano. Sledovi prčajo o nekdanjem ponosnem gradu. Tudi Benečani so pritiskali proti Gorici skozi Šmartno. Ki so ga oblegali.

V Vipolcih je bil nekdo rimski kastel. Z vipolškega gradu so gospodarili v srednjem veku Wittelsbachovi, Grenobenci, Attemsi in Teuffenbachovi. Biljana je izhodišče cerkvene organizacije, ki je bila kasneje razpredena po vseh Brdih. Brško prometno osrčje pa je na Dobrovem, kjer so razpeli pote na vse strani in kjer priča Baguerjev grad o nekdanji dobrovolni važnosti. Dobro ime Medane sta pomagala širti njena sinova naš znameniti liriki ar. A. Gračnik in pohorski poet L. Zornat.

Brici se vsako leto vneto in z veseljem pripravljajo na »bendimo« (trgatev). To je za vsa Brda pomemben praznik dela. Toda tudi Velika noč je za Brice praznik. Največji med vsimi cerkvenimi prazniki in tudi dan je brška mladina skrbno pripravila. Kakor imajo Brici ob »bendimu« svoje običaje, ki pa izgubljajo v vojnih letih na svojem čaru, tako so ohranili v Brdih še iz davnega zanimive navade v predvelikonočnem ter ob velikonočnem času. Te navade so se med Brici zelo obdržale.

Prčene se tiste dni pred oljčnico, kakor pravijo Brici cvetni nedelji številni brški

St. Martin in Celje — Šmartno v Brdih

gospodarji imajo svoje oljčne grme. Pred oljčnico pripravijo oljčne veje, ki so jih porezali po oljčnih grmih. Pri tem opravku so posebno zbrani in dobro pazijo, da porežejo najlepše, najbohtnejše veje. Potem jih povežejo v snop. V tem se posebno razumejo brški dekleti. Seveda je v Brdih precej gospodarjev, ki n' imajo svojega oljčnega grma. Pa je bila že od nekdaj med Brici ukorenjena navada, da so kar sosedje, ki so oljke imele, poskrbeli za to, da ni ostala nobena brška domačija brez oljčnega snopa. Na oljčnico, cvetno nedeljo, pa je domačim s novom zaupano važna naloga. Vzamejo snope, si jih privežejo na hrbet in odnesejo k blagoslovljivim oljk v domačo župno cerkev. Seveda si Brici pri tem temeljito ogledujejo snope ter ugibajo, kateri oljčni snop je bil najlepše okrašen, kateri je bil največji in kateri je imel najlepše rasele oljčne veje in vejice. In tudi po teh oljčnih snopih raste ugaj družine in domačije.

Hodimo tuč žagance!

Do velike srede ni potem nič posebne. Kakor povsod drugod, tako so tudi po brških župnih cerkvah na Veliko sredo, četrtek in petek večerne molitve s čitanjem psalmov in drugih predpisanih svetopisemskih beril. Pred oltarjem je postavljen svečnik s svečami, ki jih zaporedoma v določenih molitvenih presledkih ugašajo. Ko pogasijo na Veliko sredo zadnjo svečo, kar pomeni Kristusovo smrt, pa sledi važna naloga brških fantov in dečkov. Pred cerkvijo so namreč že pripravljene deske, ki so v hipu, ko ugasne poslednja sveča, pričeli dečki po njih vneti, neudrudno udarjati s palicami. Vse, kar le utegne, prihaja opazovati ta sicer šumni in hrupni predvelikonočni brški obred. Že tedne in tedne prej se je brška mladina veselila tega obreda in se je medsebojno pozivala k temu občaju z vabilom: »Hodimo tuč žagance!«

Klepčci in tleče gobe

Na Veliki četrtek je brška mladina spet na nogah. V njenih rokah se pojavijo raglje, ki jim Brici pravijo »klepčci« in se oglašajo ti klepčci vse tja do velike sobote brez prestanka. Celo spoprimejo in sprčkajo se zaradi njih.

Na Veliko soboto so spet važna opravila, ki pripadajo brški mladini. Velike sobote in njenih običajev se spominjajo brški fantje in dečki že v poletnih mesecih. Tedaj so si nabrali drevesnih gob, ki so jih potem doma najprej dali sušiti, nato pa so jih shranili, da so lahko prišli na Veliko soboto do svoje veljave. Že na Veliki petek jih pripravijo in nabodejo na žico. Vse veliko soboto nosijo potem tleče gobe po vseh domačinah. Velikosobotni izkupilek brških dečkov je bil v dobrih letih precej lep. Skrb, ki so jo imeli že v poletnih mesecih, se jim je dobro obrestovala ter izplačala. Velika sobota pa je važna tudi za bri-

ške matere. Ko se po tridnevem molku spet oglašajo zvonovi v svojem prazničnem zvonenju, pohitijo brške matere umazane svoje otroke. Ta navada se je ohranila po vsem Gorškem in tudi po drugih pokrajinah.

Tuci Tona, tuci Blaž...

Vstajenjska procesija v Brdih je bila že nekoč po večini na velikonočno nedeljo in sicer zelo rano. Ko se zarja šele poraja, ob dveh zjutraj so zadonele preko brških

Osterbrauch in Celje — Velikonočni običaji v Brdih

gričev zvonovi v svečanem pritrkovanju. Znano je, da so bili brški fantje in dečki že od nekdaj zelo spretni v pritrkavanju. Lepo priznanje jim je zmerom dajal v svojih zasebnih razgovorih znani gorški zvonoslovec pokojni vadniški učitelj Ivan Mercina. Med brškimi pritrkovalci so posebno zasloveli kozamski fantje, ki so že od nekdaj uravnavljali svoje večje pritrkavanje po raznih popevkih, med katerimi je najbolj znana:

Tuci Tona, tuci Blaž,
jast ne morem, ti ne znaš.

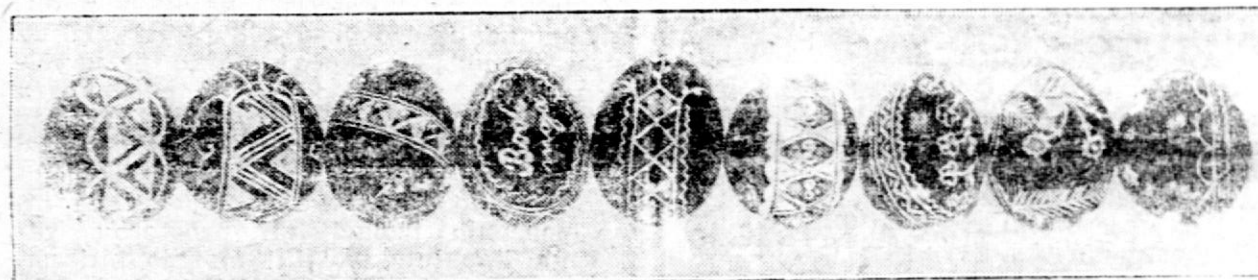
Pršut, pinca in menih

Po vstajenjski procesiji je po vseh brških domačinah praznični velikonočni zajtrk, h kateremu se zbere vsi družinski člani in posli. Na mizi se pojavijo slavni brški pršut, tudi hren opazi na njej, kuhana jajčca ter neogibne brške pince. Tudi gubanje ne manjka. Vsaka skrbna brška gospodinja pa poskrbi tudi za to, da je za vsakega sinčka in hčerko pripravljen »menih«. To je pletena struška z jajčkom, in po zajtrku se dečki in fantje veselo razkropijo po vasi. Prične se njihova najbolj priljubljena in tudi drugod zelo znana velikonočna igra. Po skupinah se zbirajo in zvrščajo ter zbivajo in sekajo pirhe s kovanci. Kdor pih zbije, ga dobi.

Vojni časi se seveda poznajo tudi pri ljudskih navadah in običajih. Verjetno bo to in ono letos med Brici izostalo. Toda tradicija lepih predvelikonočnih in velikonočnih brških običajev bo spet zaživel, čim bodo zopet sledila leta miru ter pravega velikonočnega veselja.

Belokranjski vuzem

Lepi narodni velikonočni običaji v Beli Krajini

Weisskranische Ostereier — Belokranjske pisanice

Za štirinajst dni je belokranjska vegetacija pred ljubljansko, zato je tudi velika noč ali belokranjski vuzem po vinogradih mnogo lepši kakor v Ljubljani. Osamele breskve po vinogradih so že napete in črešnje čakajo, kadaj bodo pobebele s svojim prelepim cvetjem belokranjsko grčevje. Za vuzem oživi ves svet na novo. Beli Kranjec se pripravlja z vso verno na vstajenje. Do srede velikega tedna se opravljajo poljska dela, potem pa se posveti hišnemu redu in čiščenju kar največja skrb. Na veliki petek počiva vse delo. Ta dan ne sme nihče imeti opravka z zemljo, ker sicer ne bo sreče pri letini. Če noče drevo roditi, moraš tega dne vstati pred sončnim vzhodom in mu zagroziti trikrat z sekuro, potem rodi gotovo.

K popoldanskim molitvam prihaja ves belokranjski svet mirno in resno, da obišče božji grob. Ljudje se na ta dan strogo postijo in vina nihče niti ne pokaši. Mladini pa ni nič kaj do posta, ker ima tri dni pri popoldanskih cerkvenih molitvah polne roke dela. S klepčci in raglami »oboroženi« gredo pred cerkvena vrata, da ondi pričakujejo tisti trenutke, ko jim da duhovnik izpred oltarja z udarcem znamenja, da lahko »postrašijo« Boga. Oglušujejo ropot in razbijanje zahrmi pred cerkvijo. Zarečih obrazov se deca po tem imenitnem delu vrača domov.

Na veliko soboto sežejo zgodaj zjutraj pred cerkvijo stare polomljene pokopališke križe. Ogenj blagoslovi domači župnik. Tako nato pride moška mladina okoli ognja, da si zapali velikonočne gobe in jih odnese domov in sosedom. Platnena šolske torbice, so nabasane s kosčki drevesnih gob, ki jih puščajo zapaljene po hišah. Prinašalce blagoslovljenega ognja obdario z orehi, suhim sadjem in tudi kakor jaje je včasih vmes. Gospodinje imajo obilo posla z gibanicami in povitkami, gazda pa zakolje velikonočno jagnje in ga natakne na raženj. Ko se oglašajo »iz Rima« prispeli zvonovi, tečejo devojke h koritom in k škafom, da se hitro umijejo, zakaj v tem času umiti obraz obdrži trajno svojo lepoto in noben lišaj se ga ne prime. Zato so belokranjska dekleta tako zala!

Popoldne gredo duhovniki po selih svoje župnije blagoslovljati tiste dobrote, ki so jih pripravile skrbne gospodnje za prihodnji dan. Zadnji blagoslov se izvrši v farni cerkvi. Devojke hite z visoko naloženimi jerbasi, pokritimi z lepimi platnenimi veznimi prtiči k blagoslovu. Po blagoslovu pa se kolkor moči podvzajajo domov, ker so prepričane, da se bo tista, ki pride prva ob blagoslovu, prva omožila. Nekoč se je dekletu spotaknilo, da je padlo z jerbason vred po cesti. Tedaj se je videlo kaj je bilo v košari; ker ni bilo dovolj povit in pletet, je dekle naložilo še praznih koncev, samo da je bila baharja večja. Od omaga časa se čuvajo slinih prevar.

K vstajenju, ki se vrši malo pred mrakom hite v cerkev dekleta v novih nošah, ki so si jih bila sečila čez zimo in okrasila

z vezeno. Za njimi stopajo fantje v novih čizmah in z novimi klobuki na glavah. Likovit je pogled, ko se vsujejo pisane množice po končanem cerkvenem opravilu iz cerkve.

Velika nedelja — vuzem, sveti dan! Od rane mase hiti starejši svet domov, da si po dolgem postu zopet priveže dušo. Na mizi zadiši kot preta lepo zapečeno velikonočno jagnje, ki ga gazda spretno vrazdinja. Vse utihne in vsakdo obira zadovoljno svoj kos. Nato seže družina še po okusni sunki in hrenu. Za hip se odmakne hišni starešina in se vrne s poljem rujnega belokranjskega. Nazdravi družini, želeč ji vesel in srečen vuzem. Popoldne izpuste ovce iz staj na polja, da pšenico malo popasejo, potem nimajo copernice moči do klasja.

Vuzemski ponedeljek je dan veselja v Beli Krajini. Najtežje ga pričakuje mladina, ki jo srbe podplatiti še od pustnega torika. Po večerni gri vseh samo za enim ciljem: za tamburaši, ki že čakajo na cesti. Devojke, oblečene v belino lastnega pridelka in izdelka, z nasmeškom na obrazu in lepe kakor breskvine cvet, hite v gruči na trato, kjer se bo odigralo prvo kolo. Tamburaši udarijo na strune in čez nekaj hipov je kolo že na mestu. Dečko od devok, ki devojka ob svojem dragem. Melodija se giblje vse hitreje in tamburaši poredno pomikajo pojo:

»Sad se vidi sat se zna,
koji i koga rad ima.«

Kri se ugreje in vedno lažje »ide kolo naokolo«. Mahoma prednjega godi pesem in kolo se premeša ob glasnem smehu zopet v gruči. Prešern smeh zaigra statim dečkom na ustih. Iz žepov se prikazuje lepe belokranjske pisanice, ki so bile pričarane tam med plesom. Glave se stikajo, fantje ogledujejo, čitajo: »Le srca te ljubim, ti pisanko dame« — »Ne gledaj u jaje, nego u me, ki ti ga daje ...«. Iz gruč devok švigajo kradoma pogledi zopet tja, kjer se podajajo med dečki slikovite pisanice, tolmačice nežnega čustvovanja in zopet se šepetaje stikajo zardeli obrazi, čakajo, da udarijo tamburaši.

»Stara kola, nova ruda, oče cura, da se uda, u Milice edinice« začri tamburaški zbor in spravi mahoma v tek drugo bojanjsko kolo. Mladost se razvija, razpali, vse se giblje v lahnm ritmu. Tamburaši ne znajo nehati, kolo igra neudrudljivo dalje, vedno hitreje in hitreje. Matere se pridružujejo gledalcem, motreče tudi nemara bodoče — zete. Po dve in dve stikata šepetaje glave. O prošlosti se šepetje in tudi o bodočnosti ...

Mrak lega počasi na zemljo in zdajci se oglašajo večerni zvon, ki ustavi ranjanje na trati. Svet se razhaja. Devojke hite domov razvnetih in razigranih srce, fantje pa še ugibajo in razgovarjajo o pravkar končanem kolu in kolaščah. Ob tem času zapirajo po lepih vinorodnih gorah gospodarji svoje hrame in zidanice ter se vračajo v živahnem razgovoru proti domu.

Jutri pa se začneja zopet težko delo in boj za obstanek ...

Problem obnove naše vasi

Kmetijski strokovnjak o obnovi naselij — Načela za obnovo naših vasi — Tudi obnovljena podeželska naselja se morajo prilagoditi značaju pokrajine

Pisali smo že, kakšen naj bi bil kmečki dom. Vprašanje zdravega in gospodarskim zahtevam ustrežajočega kmečkega doma so načeli sprito aktualne povolne obnove naših vasi v »Kmetovalcu«. Razprava se nadaljuje; kmetijski strokovnjak se je v zadnji številki tega strokovnega lista dotaknil načel regulacije naselij. Naglašja, da mora biti obnova naših naselij načrtna, v okviru regulacij vsega naselja.

Nastanek naselij v preteklosti

V preteklosti so vasi nastajale same od sebe, brez načrtov. Pač na so ustvarjale srednjeveška mesta, čeprav ne po načrtu v današnjem pomenu besede. Podeželska naselja so v srednjem veku nastajala pogosto po naseljitvi kmečkega prebivalstva na posameznih zemljiških gošpovstvih. Toda, čeprav je bila naseljevala sama na sebi načrtna, vasi niso nastajale po kakšnem posebnem načrtu in kmečkemu domu zemljiški gospod ni poseval nobene pozornosti. Načrtov za kmečke domove seveda ni bilo. Nihče se ni vpraševal, ali je kmečka, to se pravi tlačanova hiša dovolj prostorna, zdrava in za kmetijski obrat primerna. V srednjem veku so mnoge vasi med vojnimi večkrat pogorele. Ob turških napadih se je ljudstvo zatekalo v utrjene gradove, v tabore, ki so bili navadno utrjene cerkve, in v starinska gradišča. Vasi so ostale prazne. Kmetije so vzeli s seboj vse, kar so mogli, da so rešili čim več živih in premoženja sploh pred sovražnikom. Hiše so seveda morale prepušči neznanji usodi. Ko so obnovljali požgane vasi, so navadno morali varčevati pri vsem. Čim večkrat so naselja pogorela, tem slabše so bile pozidane posamezne vasi. Naselji niso nikdar obnovljali po kakšnem skupnem, premišljenem načrtu, temveč glede na gospodarske sposobnosti prebivalcev, gradivo ki je bilo pri roki, in na značaj obdelane zemlje (hiše niso smeli postavljati, kjer jim ni dovolj zemljiški gospod). Navadno so zidali na kraju požganih vasi. Nova hiša je bila postavljena na temelje stare brez bistvenih sprememb.

Tudi dandanes zida vsak po svojem načrtu. Tudi do novejšega časa na deželi skoraj povsod še vedno zidajo vsak po svojem načrtu, to se pravi brez vsakega načrta. Kakor si gospodar zamisli dom, tako si ga tudi zidaja; kmet je pri zidanju svojega doma pogosto tudi glavni delavec. Najam je nekaj delavcev, n. pr. zidarja ali tesarja, sicer pa vodi v glavnem delo sam. Posamezne stavbene dela daje v izdelavo obrtnikom, n. pr. okna in vrata mizarju, vendar ne vselej, kajti stavbni stroški so morali biti čim nižji, zato je skušal stavbni gospodar opraviti čim več dela sam. Pogosto ni imel niti dobrega svetovalca med obrtnimi pomočniki. Prostor za zidanje in porazdelitev poslopij je bila prepuščena vselej le gospodarju. Nihče ni prepovedoval kmetu, da ne sme zidati hleva tik ob stanovanjskih prostorih. Zato na sme biti gošpice preblizu vodnjaku, na hiša ne stoji na vlažnih in senčnih tleh itd.

Naredba za načrtno obnovo naselij

Strokovnjak pravi, da je potreba po regulaciji podeželskih naselij ter po načrtnem obnavljanju naših vasi splošna in nujna. Nobeno naselje namreč ni bilo zidano po smotnem načrtu, odnosno vsaj ne po načelih, ki bi ustrezala dandanašnjim gospodarskim zahtevam. Zato bi bilo treba izdati naredbo, ki bi onemogočila samovoljno, nenaravno obnavljanje naselij; da bi bila onemogočena tudi razlastitev stavbišč v prid zasebnikov, ako bi to zahteval regulacijski načrt; hkrati bi naj naredba ublažila trodne gradbenega zakona, zlasti določbo, ki so ovirale hitro izdajanje stavbnih dovoljenj. Naredba na bi ne smela prinesiti zasebnikom le olajšav, temveč tudi obveznosti in celo prisilne ukrepe glede zidanja nekaterih potrebnih poslopij. Zato bi naj naredba vsebovala pooblastila, da bi mogla nadzorna oblast predpisati pogoje, ki bi jih naj izpolnil stavbni gospodar.

Splošna načela obnove

Pri obnovi povsem ali le delno uničenih naselij je treba upoštevati načela sodobnega kmetijskega gospodarstva. To se pravi, da bi bilo treba regulirati tudi naselja, ki niso bila povsem porušena. Ko govorimo o obnovi vasi, ne smemo misliti, da je treba nova naselja zidati natančno na

kraju, kjer so dotlej stale hiše. Vasi je treba zidati v zavetnih, južnih legah in vedno v neposredni bližini močnih studencev, odnosno v krajih, kamor bo mogla napeljava vodovoda. Prva zahteva je torej, da ima naselje dovolj dobre, zdrave vode. V vseh primerih se seveda ne bodo mogli ravnati po tem načelu, a s tem ni rečeno, da bi ga ne bilo treba upoštevati. Iz zdravstvenih razlogov bi naj povsem prepovedali obnovo delno ali popolnoma porušeni naselij na močvirnatih, odnosno preveč vlažnih krajih na severnih legah. Preseliti bi bilo tudi treba, ali bi ne kazalo preseliti posameznih domov iz strnjene naselja, kjer primanjkuje za obratovanje neobhodno potrebnega prostora. Najbolje bi bilo ustanovljati nove domove sredi obdelovalne zemlje. V posameznih primerih, kjer primanjkuje prostora za razširitev dovolj velikih dvorišč, bi bilo potrebna celo prisilna preselitev. Tudi glavne prometne ceste bi naj ne zidali, temveč ob stranskih cestah, ki imajo zvezo z glavno cesto. Glavno cesto bi bilo treba preložiti, kjer koli je mogoče, iz strnjene naselja, v primerno razdaljo od hiš do vsakega prometa. To je potrebno iz več razlogov, pa tudi iz zdravstvenega. Da hiše ne bodo več poleti v oblakih prahu. Zato bi pa bilo treba preseliti kmečke domove v večjem mešanem kraju, kjer je gospodarsko središče in v njem stanujejo tudi trgovci in so nameščeni uradi, tudi v posebno kmečko četrt, kar bi omogočilo smotno regulacijo in bi kmečke hiše dobile tudi dovolj prostora za kmetijski obrat. Zidanje podeželskih naselij naj bo prilagojeno značaju pokrajine. To se pravi, da pri obnovi vasi ne smemo prezreti tudi estetskih načel. Zaradi neenotnosti pokrajinskih slik ni mogoče določiti enotnega, splošno veljavnega tipa naselij ali posameznih poslopij. Zato bi pa naj v vsakem naselju najprej ugotovili njegove značilnosti in šele, potem na tej osnovi določili tip poslopij, ki bi bil posebno priporočljiv. Morda bo potrebno predpisati, kako bi naj ne zidali v posameznih krajih, da bi ne pokvarili pokrajinske slike. Seveda mora biti naglas slovenski značaj.

Da bo zidanje čim cenejši

Pri določanju posameznih tipov naselij in poslopij pa ne smemo biti preveč dialektični; ozirati se bo treba seveda tudi predvsem na višino stavbnih stroškov ter stremeti za tem, da bodo stavbna dela čim cenejša, čeprav naj bodo domovi vzorni. Zato bi bilo treba predpisati za posamezne stavbene dele, n. pr. okna, vrata, gradivo itd. velikost, to se pravi gradivo je treba normirati ter standardizirati, tako da bo mogoče posamezne dele izdelovati tudi v serijah, kar bo znatno pocenilo delo. Predpisati bi bilo treba tudi najmanjšo površino dvorišča skupno z zelenjavnim vrtom. Dvorišče mora imeti sleherni kmečki gospodarstvo. Za poslasta 3 do 5 hektarjev bi naj znašala najmanjša površina dvorišča skupno z zelenjavnim vrtom 1500 m². Vendar bi naj ne predpisali splošne mere, temveč bi naj bilo prepuščeno strokovni komisiji, da bi za vsako gospodarstvo, tudi glede na njegovo izpolnitost v prihodnosti, posebej določila največjo površino. Če bi gospodar prekoračil maksimum, bi ga smeli prisiliti, da prepušči sosedu, ki mu primanjkuje prostora, del zemljišča za dvorišče, odnosno vrt.

Izdajanje stavbnih dovoljenj

Posebno pomembno ter potrebno je, da določijo osnovne pogoje za izdajanje stavbnih dovoljenj. Ti pogoji ne smejo biti splošni ter površni; upoštevati je treba, ali stavba ustreza tudi gospodarskim zahtevam. S kmetijskega stališča bi naj upoštevali v predpisih naslednje potrebe:

Za stanovanjska poslopja mora biti predpisano minimalno število posameznih stanovanjskih prostorov in pritliklin glede na obsežnost in potrebe kmetije ter število družinskih članov. To je treba upoštevati pred obnovo v predpisih, kajti mnoga poslopja bodo zidali postopno glede na denarne razmere družine. Pred izdajo stavbnega dovoljenja bo treba ugotoviti, ali načrt določa primerno razvrstitev poslopij na dvorišču ter če jih bo mogoče primerno razvrstiti, čeprav ne bo uresničeno celotni načrt hkratu. Predpisati je treba določeno zdravstvene in gospodarske pogoje. Iz gospodarskih razlogov so n. pr. potrebni predpisi o prostornini hlevov

glede na število živine, o velikosti oken, izolaciji, ventilaciji, o obveznih gošpiceh, silosih itd. — Gradivo naj nudi predvsem okolica in upoštevati je treba kolikor mogoče tudi staro gradivo. Kjer je potrebno varčevanje z lesom, je treba omejiti uporabo lesa za povsem ali le delno lesena poslopja. Pri izbiri gradiva se je treba izogibati pretirane uporabe cementa, zlasti pri hlevih in celo predpisati je treba dražjo votlo opeko za tlakovanje hlevskih in kuhinjskih tal. S predpisi naj bo določeno v večjih naseljih, odnosno v vseh naseljih, kjer bodo potrebne ali so že, javna poslopja, da morajo biti za bodoča zidanja prihranjena vsa potrebna stavbna, n. pr. tudi za razna skupna gospodarska poslopja, zadržane domove mlekarne itd.

Kdo naj odloča pri regulacijah

Pri regulacijah ter obnavljanju podeželskih naselij morajo sodelovati ter odločati vsi potrebni strokovnjaki, seveda tudi kmetijski. Pisec pravi, da regulacijo naselij lahko izvede samo posebno strokovno usposobljeno in namenu primerno organizirano delo. Občinski in cestni odbori ne morejo izdelati regulacijskega načrta. Zato naj naredba predpiše ustanovitev posebnih ustanov, tako imenovanih okrajnih komisij, ki bodo na svojem področju odločale, kakšne ukrepe bo treba zakoniti. Hitro delo okrajnih komisij naj po predpisih naredbe zamenja dosedanje zamudno proceduro. Omogočiti je pa treba, da se bodo zasebniki in občine tudi lahko pritožili proti neprimernim ukrepom okrajnih komisij. Višje pristojno mesto naj bi bila pokrajinska okrajna komisija. Okrajno komisijo naj sestavljajo strokovnjaki: okrajni stavbni inženjer in arhitekt, okrajni zdravnik in živinodravnik, okrajni kmetijski referent, zastopnik cestne, odnosno železniške uprave, zastopnik okrajnega glavarstva in župan občine, ki se je tiče regulacija. V spornih zadevah, ki bi o njih razpravljalo sodišče, naj bi v komisijo pritegnili še zastopnika okrajnega sodišča. V podobnem smislu naj bi bila sestavljena pokrajinska komisija.

Vreme

O vremenu govorijo in pišejo celo preloki, namreč vremenski preroki. Sploh pa uživamo vsi lepo človeško pravico, da radi govorimo o vremenu, čeprav nas nihče ne more dolžiti, da smo preroki. Vreme veže tako rekoč vsa srca in vse človeštvo; z vremenom lahko začne in konča vsak pogovor; o vremenu je mogoče napisati najbolj učena razprava in najbolj neumno čeno; vreme opjevajo pesniki — n. pr. naš Prešeren — in preklinjajo meščani in kmetje; vreme polni dnevnike; vreme povzroča nadoh; slabo vreme je prokletstvo revniščin; vreme ljudi; od vremena je odvisno, kako v Trnovem raste solata; zaradi samega vremena pišem to umetnino, kajti vreme sega celo na Parnas, prav tako kakor na Barje.

Dovolite torej, da se razpišem o preljubem vremenu. Vreme sicer ni vedno preljubo. Nekateri včasih pravijo, da je vreme »naravnost svinsko«; to vreme mi gre že na živce; vreme je postudno, »skisano«, čemerno, unazano, peklenko, nezno, naravnost strašno, in Ljubljani pa največkrat pasje. Človek bi pobesnel že sprico samega takšnega vremena, ne da bi moral še poslušati duhovite pripombe o vremenu: na tramvaju, v pisarni, na trgu, na cesti, v postelji, pri zdravniku, pri brivcu, pri čevljarju in seveda tudi na Zalah. Vsi govorijo o vremenu, vsi so vremenski strokovnjaki, slehernik ve, da bo jutri deževalo in snežilo, da bo tolika toča, padalo bahje pšeno, da bodo divjali viharji, orkani, tajfuni in tornado. V resnici se bo v Ljubljani vsaj vlačila megla. Končno pa, ko bomo preživeli takšno vreme (kdor ga bo pač mogel), bomo se čitali v listih zelo natančno poročilo, kakšno je bilo v resnici vreme; ali je res deževalo, ko nam je voda silila od vseh strani za kožo in ne le v čevlje in za srajco; slovesno bo ugotovljeno in potrjeno, da je bilo v resnici oblačno in da sprico oblaček ni sijalo sonce. Šele tedaj bodo ljudje zvedeli, da so prejšnji dan hodili pod odprtimi dežniki.

Dovolite torej še meni! Naj spregovorim še vremenski pesnik! Rime se mi vsiljujejo v slehernem stavku in ne morem se otresti ginenosti sprico aprilskega vremena. Gingenosti so celo moji čevlji:

Naj čevlji poje brez podplata!

Opeva naj aprilske vreme; deževna kaplja bodi seme bodočih luč in brozge, blata!

Pegaz je sicer malo nahoden sprico aprilskega vremena, a vsaj te pravice mu ne smeje krati. Sicer je pa vreme tako milo, da moramo kihati vsi in kadar kol kihneš,

ki rad žehne vino, bo točil Aleksa, ki vedno ga eksi, želečice tolaži prijatelj bo Drazil, ima v žepu klobase in jurje in ase.

Veš, odlična moja prijateljica, prišel sem k tebi, da nam preskrbiš nekaj devičk. Taki kujoni, kakršni smo mi trije, ne moremo biti brez njih. Zdej je vse na karte, tudi devičke in teh nam manjka. Na mizi imaš šopek roženkavta, rožnarina in nageljnov in zavojček tistih devičk, po katere sem k tebi prišel. Ali nam jih boš privoščila?

Florjan se je dostojno vsedel v naslanjač, se blaženo smejal in nadaljeval: »Kaj pomeni devičke in zavojček pod njim? Nisem radoveden, toda ta mikavna zadeva me zelo zanima.«

»Danes je moja šestdesetletnica in to so darila za to moj praznik. Želje toplega srca so okrog njih, ki mi jih je poslala dobra roka.«

»O, kako noredu je bil moj pozdrav, prav posebno še o paternostro in klostru! Razumela si, da te nisem poslal v samostansko celico, da bi premišljevala štiri poslednje reči, o smrti, sodbi, peku in nebesih, temveč v veselo družbo, da bi se malo razmajali, nasmejali in zapeli kakšno veselo. Res je neprijetna zavest, da te je Abraham že vrzel iz svojega naročja v varstvo Farazonov, toda do stoletnice, pergamentne mumije, ti še precej manjka. Bodi potolažena, prijateljica, ne štej svojih sivih las in ne glej svojega razoranega lica, ne misli na svojo dremajočo rogo, na mravljinčast prstov na rokah, na šumenje v glavi in srce, na pritisk ob sencih in čelu. To prinesejo leta in končno Boga zahvali, da si dočakala tega dneva. Spodobi se, da se ma-

se vremensku pesniku posveti v glavi ter ga obide navdihnjenje. Vreme je prekrasno. Ali ne slišiti neprestano, kako se vse človeštvo okrog nas navdušuje nad nebesnim, premisliti, prekrasnim vremenom? Tako sem vznemirjen nad vremenom, da sem začel elkovati kakor so elkovali naši očeti, ko so bili navdušeni in so slovesno recitirali podobne mogočne slavošpeve:

Prekrasen je prišel april, najlepši mesec v letu, mil; moj čevlji se je luž napil, čez nos se sij mi je razil!

Pri nas smo sploh tako navdušeni nad aprilskim vremenom, da ga uživamo z največjim veseljem vse leto. Nekateri baje zabavljajo nad vremenom. Seveda, na svetu je vse mogoče: celo ljudje živijo, ki niso zadovoljni z vremenom, niti z aprilskim ne. Včasih se celo kdo pritožuje v listih nad vremenom. Ljudje sveto verujejo, da je mogoče odpraviti vse težave tega sveta, če se pritožijo nad njimi v dnevniku. Napisati je torej treba nekaj o tem lopovskem vremenu in takoj se spremeni. Ko je suša, se kratkoma pritožijo, da se vse suši. Počakati je treba le, da prečita na pristojnem mestu pritožbo in potem se malo čaka, da jo upoštevajo in začne deževati, seveda, če lepo vreme ne traja dalje.

Vsega je kriva seveda luna, odnosno Herschel, ki napoveduje že celo večnost, da se bo vreme spremenilo točno pri sekundi, ko se bo spremenila luna, in sicer bo ob južnem vetru deževalo, ob severu pa sijalo sonce. Če se pa vreme že ne ravna po napovedih takšnih nesmrtnih vremenskih prerokov, mu tega ne smemo zametati, že zaradi tega ne, ker se mora ravnati tudi po pratiki, po tetinem revmatizmu in ženinih

kurjih očesih, po časopisnih napovedih in ne najmanj po vremenski hišici v Zvezdi. Kdor je oženjen, ne potrebuje barometra in ne pratike. Ni se mu tudi treba ozirati na luno in niti ne citati dnevnikov. Ne sicer le zaradi ženinih kurjih očes, temveč že zaradi njene zgornosti. Najboljše napovedovanje vremenskih sprememb je ženina zgornost. Stare resnice so, da so otroci sitni, kokoši zaspale in ženske jezikave, ko se pripravljajo na dež. Zato tudi pri nas prenasamo vse težave nepretrgano, kajti pri nas se neprestano pripravljajo na dež, če že ne dežuje.

Seveda tudi name vpliva vreme; sprico sedanjega idealnega vremena sem moral zajahati Pegaza in povedati vse to, kar sicer zamočimo o vremenu, kar vemo pač povedati toliko drugega o njem. Odkrito priznam, da me je rešilo lepe zadrege, ko sem iskal predmet zaslužnega opevanja. Ali vreme ne uživa največjega, čeprav ne vedno najlepšega slovesa? Z vremenom se je proslavil že marsikateri pesnik in dovolj žalostno bi bilo, če bi se ne tudi jaz, ki zlagam slavošpeve po ritmu šklepetanja pisalnega stroja. Ko pišem, pesnikujem in vzdihujem nahoden ob nadušljivem pisalnem stroju, ki kiha z menoj vred, sicer ne vidim sonca, le temni oblaki se zgrinjajo nad menoj (sedim namreč precej daleč od okna in neba ne vidim), toda nahod me opozarja na gibalno vsega človeštva, na veličastno silo, ki se ji pravi preprosto vreme. Presunjen sem sprico nje in ne morem se ubraniti, da bi ne zapel ves presrečen:

Kar meni dalo je nebo, še daje radodarno vam, vsak dan dežja, seve, samó — oblaki baldahin so nam.

—ta.

Univ. prof. dr. Henrik Stesha:

Državne teorije ob bližajoči se francoski revoluciji

(1. Montesquieu)

Kakor v 17. stoletju v Angliji, tako so v 18. stoletju na Francoskem iz nasprotovanja do pretiranega absolutizma francoskih kraljev nastali in se z nezadržno silovitostjo širili novi nauki o državi. Nekateri bi mogli po mirni poti dovesti do izdatnih reform, drugi pa so zaradi izpodkopavanja kraljeve avtoritete v zvezi z nastopajočim filozofskim materializmom in pa zbog predlogega odlaganja z reformami končno podleteli krivavo revolucijo, znano pod imenom francoske revolucije. Najznamenitejša državoslovesca te dobe sta Montesquieu in Rousseau.

Charles baron de Montesquieu (izgovori Monteskejo), doma iz okolice Bordeauxa, 1689 do 1755, je bil francoski državoslovesni pisatelj. Poleg njegovih »Lettres persanes« (Perzanska pisma) in »Considérations sur les causes de la grandeur des Romains et de leur décadence« (Razmišljanja o vzrokih veličine Rimljanov in njih padca) je za teorijo o državi posebno važno njegovo glavno delo »L'Esprit des lois« (Duh zakonov), ki je izšlo l. 1748. Po Montesquieuu so države produkt narodne duše in torej zaradi različnosti seg in navad, morale le vere pri raznih narodih različne. On razlikuje četrto državni oblik. So to:

1. umerjeni tip evropskih držav (družbe z zakon), namreč a) republike in to ali aa) demokratične republike ali bb) aristokratske republike ali pa b) monarhije (stanovske monarhije, v katerih cmejuje plemstvo kraljevske samovolje), dalje

2. brezpravne azijske despotije, ki jim je princip strahovanje.

V vsaki državi je troje oblasti: Zakonodajna oblast (pouvoir législatif) izdaja, izpreminja ali ukinja zakone, izvršilna oblast (pouvoir exécutif) sklepa o miru, se vojskuje, pošilja ter sprejema poslanike in utrjuje mir v notranjosti države, a

pravosodna oblast (pouvoir de juger) kaznuje zločine in sodi o sporih zasebnikov.

Te oblasti morajo biti ločene, t. j. posebnim organom poverjene, ker bi se sicer te oblasti transko izvajale ter bi n. pr. zakonodajna oblast z zakoni odločevala o vprašanjih, ki bi se morala ureddi z upravnimi akti ali s sodbami; tudi bi ob združitvi sode z izvršilno oblastjo imel sodnik moč tlačitelja. Toda zgolj ločitev ne zadostja, marveč je v dosego politične svobode obenem treba, da organi ene obla-

sti do neke mere sodelujejo pri drugi oblasti ali da je pri eni oblasti treba sodelovanja dveh vrst organov te oblasti. Organi, ki so nosilci teh treh najvišjih oblasti v državi, morejo biti monarhi, korporacija plemstva in korporacija ljudskih predstavnikov, pa tudi ljudstvo samo.

Zakonodajna oblast naj izvršuje poseben, od organov izvršilne in pravosodne oblasti ločen organ. Ta organ bodi sestavljen iz dveh delov:

a) ljudstvo kot tako je manj primerno za smotno in hitro odločanje, dalje je v večjih državah sploh nemogoče, da bi o zakonih sklepalo celokupno ljudstvo; ljudstvo pa je sposobno, da voli v pednih glavah krajih po enega predstavnika, ki pozna ne le kraljevine potrebe, marveč se tudi po večji udeležnosti in sposobnosti za obravnavanje državnih poslov odlikuje. Umestno je torej, da od ljudstva izvoljeni predstavniki (representanti) vrše zakonodajno oblast, toda ni treba, da bi ti predstavniki bili vezani na navodila (instrukcije) svojih volilcev.

b) zbiranje za zakonodajni posel je treba vzbuditi tudi pri osebah, ki se odlikujejo po rostu, bogastvu ali častnih položajih; tega zanimanja pa ni, če imajo pri volitvi le po en glas; zakonodajna oblast naj zategadelj izvršuje poleg korporacije ljudskih predstavnikov še posebna korporacija oblikov. Ta pretežno dedna korporacija pa se naj udeležuje zakonodajnega posla bolj ztradi brzdanja kakor pa pozitivno.

Zakonodajna oblast naj daje zakone in naj se prepriča, ali so se zakoni pravilno izvršili, toda naj ne pda aktualnih odločb.

Ker je neprijetno za reprezentante in nevarno za izvršilno oblast, naj ljudski predstavniki ne bodo stalno zbrani, ne za trajno izvoljeni, marveč je ob določenih in primernih časih predstavnike sklicati in njih zasedanje zaključiti, v določenih obdobjih pa se morajo ti predstavniki na novo voliti. Ako ima ljudstvo pravico do novih volitev, se bo tudi v večji meri zanimalo, kako predstavniki vrše zakonodajno oblast.

Da ne pride do despotizma zakonodajne oblasti, mora izvršilna oblast sodelovati pri zakonodaji s tem, da

a) skliče in zaidkži zasedanje ljudskih predstavnikov in

b) da sme monarh izreči svoj veto glede sklenjenih zakonov.

Po Montesquieuu silijo razmere, da vsi ti trije organi (obe zakonodajni korporaciji in monarh) delujejo v sporazumu.

Izvršilna oblast pripada monarhu, ker je tu treba hitre odločitve in manj posvetovanja. Da monarh ne postane despot, mora zakonodajna oblast od leta do leta sklepati o pobiranju javnih davščin, dalje pa preiskovati, kako se zakoni izvršujejo; pri tem se pa zakonodajna oblast ne sme vmešavati v aktualne odločbe izvršilne oblasti in ne sme klicati na odgovor monarha, temveč le njegove ministre. Vodstvo vojske je zaupano in izročeno monarhu, toda da se vojska ne polasti vse državne oblasti, bodi sestavljena iz ljudstva in torej prešnja z ljudskim duhom. Obenem je treba še poskrbeti, da postanejo vojski le bolj premožne osebe, ki morejo ostalim državljanem jamčiti za svoje gadržanje ali da so vojski najeti le za eno leto ali da jih sme zakonodajna oblast odpustiti, naj si so tudi stalno nameščeni.

Pravosodna oblast naj bo poverjena le osebam iz ljudstva in izvršena le ob določenih časih. Da se pripravnost, prestrgo ali premilo sojenje pre reči, pa naj zakonodajna korporacija plemičev sodi plemiče kakor naj tudi ima pravico omiliti prestrgo, toda v zakonu predpisane kazenske izreke, a ljudsko predstavništvo imej pravico, da pred korporacijo plemičev obtoži one državljane, ki v državi iz zadevah kršijo pravice ljudstva ali ki zakrivijo zločinstva, ki jih obstoječa oblastva ne morejo ali ne marajo kaznovati.

Uspeh Zimske pomoči bo merilo, ne le za naš socialni čut, temveč tudi za našo narodno zavest. Vsak naj zato prispeva, kolikor si more utrgati!

Mara Tavcarjeva

Premišljevanje

Mal' za res in mal' za špas, pisano za postni čas.

V predvečer svojega rojstnega dneva je Darja premišljevala samo sebe in se ustavljala ob življenjski poti, ki je bila za njo. Na mizi je bila knjiga pesnika sonetnega venca Joža Beka »Iskre in plamenici«. Odprta je bila na VI. strani razvrstitev, kateri je postavil na čelo besede Otona Zupaniča:

»Po naši zemlji se ozrem,

zgrozim se in oči zaprem...«

V srcu jo je zbudilo, zagrebla se je v svoje spomine in ponavljala:

»V življenje svoje se ozrem,

zgrozim se in oči zaprem...«

Tenkovitno je prisluhnila glasu vesti in sramotno pred samo seboj priznala svojo pravo podobo, svoj lik in obraz.

Vse svoje dobre in slabe lastnosti je položila na tehtnico in mislila, na katero stran se bo ponizala ali povzela, na desno ali levo. Spoznala in priznala je vse svoje pogoške in železa dvigniti, kar je dobrega in lepega v njenem razumu in srcu, da bi se zabrisale vse slabo. Zamislila se je, kako bo pred tehtnico svetega nadangela Michaela, ki v raju »duše vagaj« in kam se bo takrat nagnila, ko bo polagala račune življenja.

Zgrozila se je in ugotovila: Ljudje smo, in vsako pego svojega bližnjega kažemo s prstom, svojo duhovno revščino pa zakrivamo s farizejsko zavistimi očmi in besedami. Delo svojega sobrata podcenjujemo in omalovažujemo, a svoje skromnosti obošamo na farno bandero in veliki zvon. Mnogo grešimo, zagrenjujemo življenje drug drugemu in zato je toliko »gorja« med nami. Njena duša se je pogovarjala z Bogom in ga prosila vere in upanja v zagrenjena

srca in močne, goreče ljubezni do vsega najdražjega in najsvetejšega.

Ponižno se je potrkala na prsa in s sklonjeno glavo prosila odpustanja vse, katere je kdajkoli v življenju žalila, jim prizadela nepravilo in težko ure.

Spomini so tipali, kakor polpi na vse strani in oklopali s tipalkami njeno preteklost.

Ko se je jutraj zbudila, je pozdravila grob svoje mame in napisala v dnevnik: »Mama, dne 19. 3. bo že 23 let, odkar Vas ni, toda n' skoro ure v dnevu, da ne bi mislila na Vas. Na dan svojega rojstnega dneva se Vam iz globine srca zahvaljujem za življenje, ki ste mi ga dali, za vse Vaše žrtve in odpovedi. Bodi te večnost pozdravljeni!«

Na vrata je potkal Gizelin Peter, sin njene prijateljice. Prinesel ji je slovenski šopek in tople besede. Ginja je bila, ker je mislila, da bo šel ta dan neopačeno m' mome in komaj se je poslovil. Je vstopil Darjin prijatelj Florijan s pozdravom:

»Pa te bom v naročju zibal, sladke sanje šepetal.«

Ustrašila se ga je. Mislila je, da se mu je zmešalo. Kdo bi šestdesetletno žensko v naročju zibal in ji sladke sanje šepetal? Lepi Florijan je nadaljeval:

»Kupi paternoster in pojdi v kloster, zmoli tri roženkance, za svoje vse znanice tri Češene Marije na zdrave kompanije in tri očenaše za grehe vse naše. Kupi paternoster, da pojdemo v kloster iz klostra pa v klet, med sode sedet. Naročaj bo Tino,

ki rad žehne vino, bo točil Aleksa, ki vedno ga eksi, želečice tolaži prijatelj bo Drazil, ima v žepu klobase in jurje in ase.

Veš, odlična moja prijateljica, prišel sem k tebi, da nam preskrbiš nekaj devičk. Taki kujoni, kakršni smo mi trije, ne moremo biti brez njih. Zdej je vse na karte, tudi devičke in teh nam manjka. Na mizi imaš šopek roženkavta, rožnarina in nageljnov in zavojček tistih devičk, po katere sem k tebi prišel. Ali nam jih boš privoščila?

Florjan se je dostojno vsedel v naslanjač, se blaženo smejal in nadaljeval: »Kaj pomeni devičke in zavojček pod njim? Nisem radoveden, toda ta mikavna zadeva me zelo zanima.«

»Danes je moja šestdesetletnica in to so darila za to moj praznik. Želje toplega srca so okrog njih, ki mi jih je poslala dobra roka.«

»O, kako noredu je bil moj pozdrav, prav posebno še o paternostro in klostru! Razumela si, da te nisem poslal v samostansko celico, da bi premišljevala štiri poslednje reči, o smrti, sodbi, peku in nebesih, temveč v veselo družbo, da bi se malo razmajali, nasmejali in zapeli kakšno veselo. Res je neprijetna zavest, da te je Abraham že vrzel iz svojega naročja v var

Kdo je izumil davke?

V starih časih so morali plačevati davke samo najrevnejši sloji — Poleg državnih so bili tudi visoki cerkveni in podložniški davki — Šele splošna obubožanost je dovela do davčne enakopravnosti — Izumitelju davkov doslej niso še nikjer postavili spomenika

Danes ne odreja državi menda nihče pravice, da pobira davke, vendar gotovo ni nikogar, ki bi se iz srca navduševal za to, da bi izumitelj tega potrebnega zla postavil spomenik. Sicer pa se danes ljudje kolikor toliko tolažijo s tem, da smo v pogledu davkov pred zakonom vsi kolikor toliko enaki.

Nekoč namreč ni bilo tako. Še v začetku tega stoletja so bili člani visokega plemstva davkov prosti, kar so si ohranili iz starih, feudalnih časov. Danes se nam zdi to čudno, toda v vsem srednjem veku in še dolgo potem, ponovno še pred kratkim, niso plačevali vprav vodilni in najbogatejši ljudski razredi, predvsem plemstvo in duhovščina, nič pare v državno blagajno.

Če gremo še bolj nazaj, naletimo na cela ljudstva, na primer Grke in Rimljane, pri katerih država z rednimi, neposrednimi davki ni posegala v zasebno last državljanov. Kako so tedaj vlade shajale brez takšnih davkov? Ali sploh niso vedele zanje?

Na to lahko odgovorimo s tem, da so v starem Orientu, Egiptu, Babilonu, Perziji itd. že davno prej pobirali davke; saj poroča svetopisno pismo samo, da je Jožefov faraon zahteval od svojega ljudstva 20 odstotno dohodnino. Odpor proti temu je bil nemogoč, saj je veljal vladar za boga, ki sme poljubno razpolagati s svojim ljudstvom. Ogromne piramide, ki se dvigajo iz rumenega puščavskega peska, so nastale na primer le s tlako sto tisočev.

V Evropi pa so se ljudstva dolgo časa smatrala za tako svobodna, da so čutila vsako plačevanje davkov za nekaj ponižujočega, kar velja samo za nesvobodnike in tiste, ki morajo plačevati vojno okoliščino. Danes se nam zdi poseganje v zasebno last združljivo z načeli svobode. Seveda moramo vedeti da je bila pri starih Grkih in Rimljanih svoboda predpota pravica razmeroma majhnega kroga ljudstva, ki je gospodoval nad sužnji in tributki.

Uradnikov niso plačevali. Vsak svobodnik je služil državi brez plačila. Samo v primerih, če se razpisovali davki, ki so takoj prenehali, čim je občanom uspelo, da so si podvrgli nove tributarne pokrajine. Še danes običajno razkošje starih velemest in kultur, a malokdo misli na to, da so to razkošje ustvarili po sili »drugovrstne« provincialci s svojo fizično in materialno silo. Tako so bili davki pač že tedaj v veljavi, daj v bistveno drugačni obliki kakor danes, medtem ko so pravi občani prejeli celo denar, blago in druge užitke iz tega državnega vira. Cirkuske igre v starem Rimu so bile na primer brezplačne. V imovitih občinah so meščani dobivali celo rente iz dohodkov občinske lasti. Če natančno pomislimo, je bilo vse skupaj prav za prav feudalni sistem brez tega imena. Ko so se davčni viri provinc izpraznili, je rimski imperij propadel.

Ljudstva, ki so prišla na površje po razpadu rimskih držav, o kakšnih davkih svojim kraljem in vladarjem prvotno niso hotela nič slišati. Počasni pa so si to neodvisnost ohranile.

Pomlad

Kaj je pomlad? Poglejte jo! Pomlad je nadaljevanje zime. Hočete snega? Pomlad vam ga da! Hočete ledu? Pomlad vam ga da! Hočete kašljanja, nahoda, trganja, glavobola, ozeblin? Vse to vam lahko da pomlad. Hočete miraza, dežja, plundre, burje? Tega ima pomlad v izobilju!

Ali je belina snega na gorah — pomlad? Ali je to pomlad, ko ženski svet hodi v kožuhovalni po zmizli cesti?

Čemu širji letni časi? To je nesmisel in rezkošje! Imamo samo en letni čas, in sicer zimo v treh barvah: belo zimo, zeleno zimo — poletje in rumeno zimo — jesen. Pomlad je laž lačnega pesnika, ki jo je naprtil naravi zato, da jo opeva in s svojimi pesnitvami nadleguje gospode urednike leposlovnih listov. Pesniki, ki opevajo pomlad, so na honorar čakajoči slavci.

Kaj je pomladni dan? Prekratek za dolga in predolg za kratkečas. S pomladjo je tako kakor z nedeljo. Vse teden se veselimo nanjo, v nedeljo pa se jezimo in dolgočasimo. O, pomlad, kdo so tvoji slavci? Potepuhi! Ti pojejo in njim cveto rožice na močvirju.

Kaj je pomlad življenja? Mladost! Kaj so ljudje v svoji ljubljeni, hvaljeni in opevani pomladi? Opazujte ženski in moški svet te dobe. Ženske so v mladosti: pomladni angeli, moški pa pomladni cepci. Kaj pa delajo ti cepci? Kadijo, se prepevajo, žogo brcajo, potujejo, plavajo itd. Ali moški ljubijo v pomladi svojega življenja?

Nel! Oni ljubimkajo, so zaljubljeni in ljubijo tako rekoč čez glavo, ker še nič nimajo v glavi. Ljubezen, pravo ljubezen spozna moški šele takrat, ko ima pomlad življenja že za seboj.

Zvestoba ni pomladna cvetka. Zvestoba je sad jeseni, ona je trtni sok ljubezni, dolgo negovana v visoko stoječem, vročem poletnem soncu življenja.

Strastna ljubezen je pomladanska cvetka, ki hitro odcveta. Iskrena, trajna ljubezen je jesenska roža, ki vse življenje v srcu prezimuje.

In pomladni angeli? Kaj je ženska v pomladi življenja, ko ji cvetijo rože na licih in drobijo prvi slavci v srcu? Ona ljubi svojega oboževalca in svojega krojača. Ljubezen takega pomladnega angela je misel, žarek marčevega sonca, aprilsko vreme, muhavost in trma.

Ženska v pomladi življenja ne more ljubiti, a hoče biti ljubljena. Danes ji ugaia ta, jutri oni in si opremi svoje srce po okusu, ki ga menja kakor rokavice.

Žena, za katero je že aprilsko vreme in gre poletju naproti, ta lahko zvesto ljubi.

Na pomlad, poletje je življenje, ko sadovi sorjajo.

Po Saphirju Mara Tavčarjeva.

samo nekatere višje »kaste«. Kralji in vladarji so si začeli davke izmisljati na debelo — a so veljali le za tlačane. Posebno genialen je bil v tem pogledu Hohenštavfovec Friderik II., ki je prejemal težke milijone s carinami, trošarinami, davki, monopol. Ko mu je nekoč zmanjkalo drage kovine, si je izmislil usnjat denar.

Tudi njegovi nasprotniki, papeži, so bili zelo iznajdljivi v tem pogledu. Njih cerkveni davki so bili eden izmed povodov, da so v dobi reformacije dežele kar trumoma odpadale od Rima. Sploh so vsa novejša stoletja karakterizirana z bojem ljudstev zoper finančno oblast. Plemstvo, duhovščina, meščani so se davkom upirali, ker to ni bilo v skladu z njihovo svobodo. Vladarji so jih morali za davke prisiliti. Najstarejši nemški davek se je imenoval prav značilno »bede« — »Bittes« je prošnja! Takine davke pa so dovoljevali državni in deželni zbori, na katerih so bili zastopani po večini samo višji stanovi. Kdo jih je moral potem plačevati, ni težko uganiti. Izraz »misera contribuens plebs«, »revno, davke plačujoče ljudstvo«, nam pove vse. Ni čudno, da čuti ta »plebs« še danes neko tiho ali glasno ogorčenje v sebi proti davčnemu sistemu, pa naj bo še tako pravičen in znošen.

Kar se je vse godilo pod imenom davka v teku časa, pa je tudi v nebo vpijalo. Vlade so potrebovale čedalje več denarja za svoje vojske, uradništvo, reprezentacije in druge reči pa so šle v svojem moledovanju pri »stanovih«, da bi jim dovolili ljudstvo izesavati, do skrajnega. Tako so pa postajale tudi čedalje bolj odvšne od stanov. Vse evropski parlamentarni sistem se je razvil prav za prav iz nekdanje »prošnje za davke«, in sicer najprej na Angliškem, kjer se ministrski predsednik še danes imenuje »prvi lord zaklada«. Plemstvo se je tu kakor povsod na vse kriplje branilo posež-

kov državnega zakladnega urada v svoje svo-boščine in v »magn. cartie« iz leta 1215, najstarejši okcidentalni ustavni listini, je moral kralj obljubiti, da se bo glede davkov držal vedno dovoljenja s strani parlamenta. Ko je štiristoletja pozneje Karel I. samovoljno razpisal neke davke, je končal na safotu. Če pogledamo zgodovino s te strani, se nam bo pokazala bistveno drugačna, kakor smo jo navajali.

V stari Franciji so kralji dolgo časa vladali brez parlamenta, razpisovali so davke po svoji volji. Vendar sta bila tu plemstvo in duhovščina do leta 1789, skoraj prosta vseh davčnih obveznosti, ki so tem huje pritiskale na meščanstvo in na kmetijski sloj. Godilo se je, da je moral kmet plačati preko 50 % svojih dohodkov državi in še do 28 % svojemu plemiču in cerkvi. Država je morala pod temi pogoji seveda bankrotirati in velika revolucija je morala neizbežno priti. Spočetka je šlo tudi tu v glavnem za davčno vprašanje. Finančni ministri niso vedeli več ne kod ne kam in so morali sklicati parlament, da jih reši iz zadrege. In ena temeljnih zahtev, ki je prodrla v tem parlamentu v prvem času, je bila ta, da morajo davčna bremena nositi vsi občani v razmerju s svojim imetjem. To je odpravilo razliko med stanovni in državljani, vsak je bil državljan in obenem davkoplačevalec. Polagoma so začele države upoštevati tudi gospodarsko zmogljivost občestva in to načelo se uveljavlja čedalje bolj, navzlic temu, da gre tudi ta razvoj še vedno po ovinkih. Danes spoznavajo vse vlade, da brez ljudskega blagostanja in pravičnih davkov ne morejo uspeti in tudi ljudstvo ve dobro, da bi brez davkov ne moglo nikamor naprej.

Navzlic temu pa, kakor rečeno, gotovo ni nikogar, ki bi se navduševal za kakšen spomenik »neznane izumitelju davkov«.

Če hočeš ostati mlad

ne misli na preteklost, marveč kuj načrte za bodočnost

V splošnem lahko rečemo, da je 40. leto tista doba, ko se pričena neizogibni proces staranja. A znano je, da so mnogi ljudje, ki se ohranijo do najvišje starosti telesno in duševno čudovito čili in jim sila ne popuste. K temu pripomore to, če si vedo ohraniti zanimanje za svoje okolje in delovno področje, če so redno zaposleni in se izogibljajo mislim na starost.

Nemška znanstvena revija navaja nekatere določne znake resničnega staranja, ki jih lahko vsakdo opazuje na sebi. Če opaziš, da se pretežni del tvojih misli bavi s preteklostjo namesto s prihodnostjo, če pričneš šariti po spominih, namesto da bi delal načrte za bodočnost, tedaj je to nepobiten znak, da se staraš. Kdor hoče ostati mlad, naj se s preteklostjo bavi čim manj!

Najbolj tajinstven rod na zemlji

Imenuje se Ainu t. j. človek. To je najtajinstvenejši rod na zemlji. Zaman so poskušali, kam bi ga pridelili: beli ali kavkaški družini, rumeni ali mongolski? Naposled ga je antropologija postavila posebe, v sijajno osamljenost. Atinuje je nedavno proučeval francoski znanstvenik dr. Montandon in nekoliko osvetlil njih posebnost. Najznačilnejša poteza pri njih je nenavadna lasavost. To je tem čudnejše, ker vsi sosede (Japonci, Mongoli, Eskimi itd.), nimajo tako rekoč nič brade. Izpočetka se je

njih ozemlje razprostiralo dokaj na široko: bivali so na velikem delu Sibirije, vsem japonskem arhipelu in sosednih otocih. Danes naletiš nanje zgolj na severu in vzhodu otoka Josa, na jugu otoka Sahalina in nekih točkah sibirskega obrežja. Ker so že moški tako kosmati, bi jih ženske rade posnemale. Zato si tetovirajo široke brke s temnomodro barvo. Atinui imajo zanimivo vero: love mlade medvede ter jih obožujejo. Dobro jih opazujejo, da jih prej ali slej med svečanimi obredi — použijejo.

Upoštevajte predpise o protiletalski zaščiti

Delniška družba pivovarne

„Union“

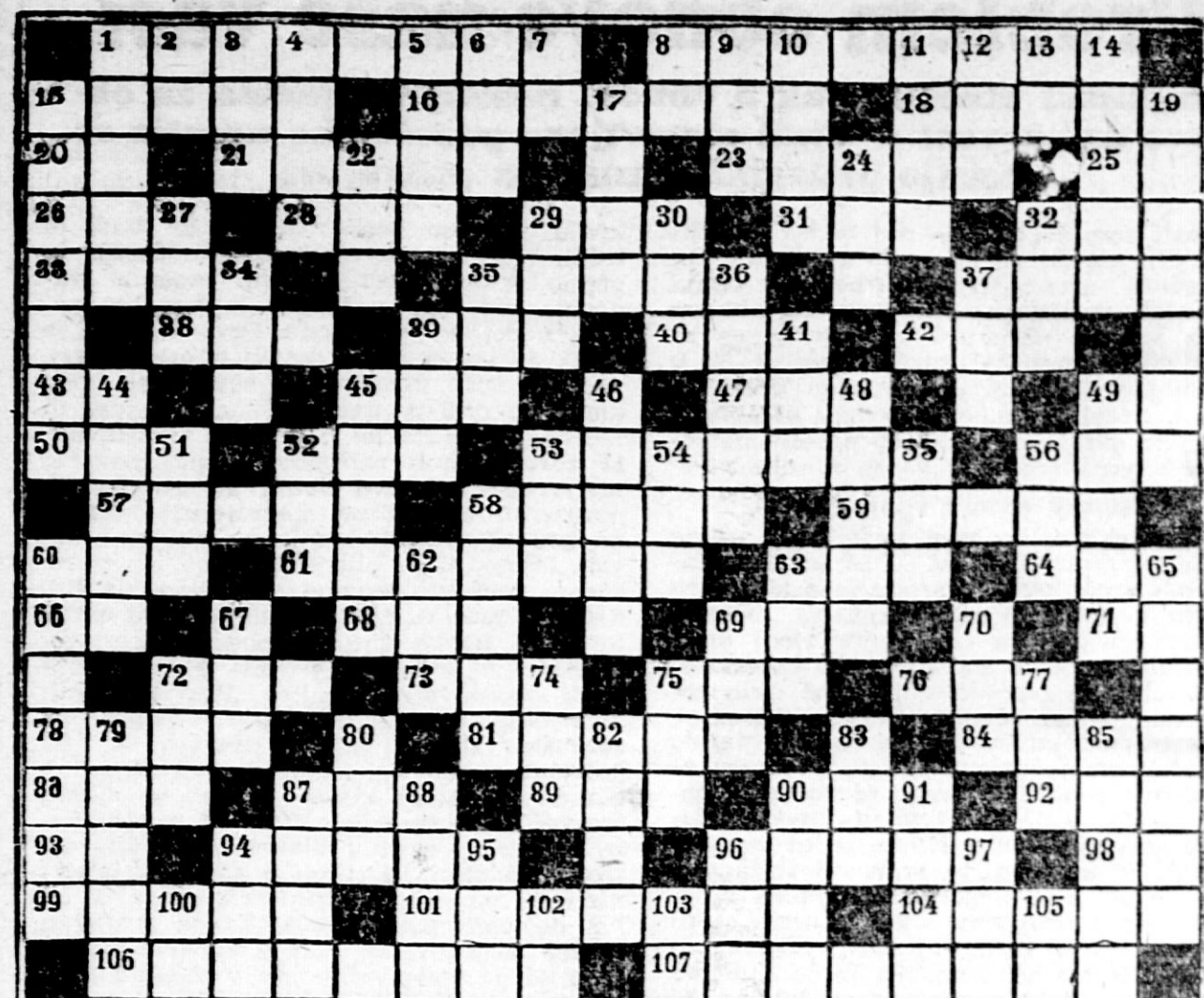
želi

vsem svojim cenj. odjemalcem
piva, kvasa in špirta

prijetne

velikonočne praznike

Križanka št. 14

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. mesto na Hrvatskem, 8. mesto na Hrvatskem, 15. hrvatski pisatelj in dramatik, 16. zdravilišče na štajerskem, 18. dohodek iz obresti, 20. okrajsan veznik, 21. znak za kemično prvinno, 21. moško ime, 23. turški sultan, ustanovitelj turške države, 25. znak za kemično prvinno, 26. prevrat, udar, 28. sorodnik, 29. podzemlje v grški mitologiji, 31. del proge, 32. časovne enote, 33. prav tak, 35. pokrajina v Afriki, 37. zimski pojav, 38. pravo, 39. reka na Ruskem, 40. kača, 42. za (lat.), 43. začetek abecede, 45. svojilni zaimsek, 47. Pirquetova enota hranilne vrednosti, 49. kratka za predvojno meddržavno t. n. novo, 50. svojilni zaimsek, 52. kratka za bančno podjetje, 53. slovenski pesnik, 56. živalski glas, 57. predlog, 58. navajanje značilnih znakov; štetje, 59. jutranja in večerna svetloba, 60. vrednostni papir, 61. mesto na Hrvatskem, 63. padavina, 64. reka v Nemčiji, pritok reke Eder, 66. španski spornik, 68. krajevni prislov, 69. reka v Rusiji, 71. srboslov. medmet, 72. vojaška enota, 73. obžalovanje, 75. gora v severni Srbiji, 76. gradbeni material, 78. rimski pesnik, 81. prestolnica evropske države, 84. del vsemirja, 86. posoda, 87. trgovski posel, 89. veznik, 90. vrtnina, 92. neumen, 93. arabski konj, 94. pasja vrsta, 96. karta pri taroku, 98. nikalnica, 99. država v Aziji, 101. kolega, sodelavec, 104. Jurčičeva povest, 106. navajati tuje besede, 107. tirolsko vino.

Navpično: 1. pristanišče na Balkanu, 2. igralna karta, 3. skupina žuželk, 4. reka v Armeniji, 5. rajski vrt, 6. prometno sredstvo, 7. predlog, 8. kratka za akademski naslov, 9. števil, 10. življenjski dokaz, življenjski znak, 11. državna imovina, blagajna, 12. reka v Angliji, 13. v Etni, 14. grška boginja, 15. častnik, 17. albanski paša, ki je bil v Parizu ustrelen, 19. država v USA, 22. števil, 24. glodalec, ki živi po hišah, 27. okrepčilo in zdravilo na pijačo, 29. pripadnik izumrlega tatarskega plemena, ki je nekoč ropalo po vsej Evropi, 30. oseba iz romana »In večno šume gozdovi«, 32. dobro v narečju, 34. gora

v Posavju, 35. žar, sijaj, 36. gora na Primorskem, 37. mračen, temen, 39. stara označba za veliko listnato drevo, 41. slovenski skladatelj, 44. mesto v Svici, 45. francoski revolucionar, 46. drag kamen, 48. potomec žrebca in oslice, 49. igra z resnim, tragičnim zaključkom, 51. pretres, silen udarec, 52. enota naravne mere, 53. način obdelave kovin, 54. racionirano živilo, 55. izmisljotina, 56. vprašalni zaimsek, 58. ženska toaletna potrebščina, 60. kraj na Primorskem, med Trnovsko in Banjsko planoto, 62. termin, določena časovna doba, 63. glasbeni pojem, 65. glasen, zvonek, zvenec, 67. kemična prvinna, zdravilo, 69. določene barve, 70. evropska reka, 72. predmestje Ljubljane, 74. teniška igra, 75. vladar, 77. spanje, 79. otroški zavod, 80. ruska utežna enota, 82. del hiše, 83. živalsko orožje, 85. budistični duhovnik, 87. kitajski delavec, težak, 88. del noge, 90. sultanov namestnik, 91. z veseljem, z voljo, 94. šahovski izraz, 95. svetopisemska oseba, 96. gostija, pojedina, 97. glas, zvok, 100. Ludolfovo število, 102. osebni zaimsek, 103. skrajni del celine, 105. osebni zaimsek.

Rešitev križanke št. 13

Vodoravno: 1. Nikobari, 8. omotičen, 15. Rusin, 16. nas, 18. gorak, 20. up, 22. pesa, 23. nit, 24. opij, 25. ko, 26. rek, 28. menu, 36. Kras, 31. luč, 32. rop, 34. rak, 35. jez, 36. dur, 37. polom, 39. sak, 41. pek, 42. lonec, 44. otok, 46. zapor, 48. roža, 49. sl, 51. Lot, 53. Lil, 54. vas, 55. sr, 56. Tisa, 59. malinovce, 62. davi, 64. lhan, 65. Aragonija, 66. drag, 67. no, 68. ata, 69. ute, 70. ako, 72. Kr, 73. mali, 75. Eliza, 77. Inica, 80. krogi, 82. Ida, 83. Ala, 85. Arpad, 87. Oka, 88. ure, 90. epi, 92. tih, 93. Eva, 94. Amon, 95. šare, 97. skl, 99. ri, 100. Emin, 101. dan, 103. Reti, 105. la, 106. stoti, 107. Edo, 108. anali, 110. starikav, 111. štatej.

Navpično: 2. Ir, 3. kup, 4. osem, 5. bliser, 6. ananas, 7. Inn, 8. est, 9. ogorek, 10. topaz, 11. Iris, 12. čaj, 13. Ek, 14. Bur, 17. Aida, 19. Boč, 21. pero, 23. kure, 27. kolo, 29. ukaz, 30. kjer, 31. Luna, 33. pot, 36. dož, 37. pastinak, 38. mol, 40. Kaligula, 41. poloneza, 42. los, 43. Carigrad, 45. komati, 47. pinoti, 48. rakaki, 50. lina, 52. Tara, 54. veja, 55. svak, 57. sa, 58. an, 60. la, 61. vi, 62. d. d., 63. ar, 68. ali, 71. ona, 73. moka, 74. aga, 75. Eden, 76. Aleš, 78. krt, 79. Apis, 81. rovi, 82. ironik, 84. aparat, 86. Ahil, 88. umiti, 89. grad, 91. Irena, 93. Ero, 94. Amor, 96. etat, 98. kap, 100. eta, 101. Dev, 102. noč, 104. ile, 106. st., 109. il.

Zlogovnica št. 14

a — a — ar — be — br — bus — ca — ce — cr — de — di — do — dou — e — feb — fon — gav — go — ho — i — i — ja — je — ka — kaj — kar — kro — lan — li — mak — me — me — mi — mist — ni — nov — nu — o — o — ok — om — op — pa — ra — re — ri — ri — ri — ro — ron — ru — sar — slav — stra — š — se — tet — ti — tras — va — ver — vo — vol — zan — zem — ži.

Iz teh zlogov sestavi 22 besed s pomenom: 1.) gora v Makedoniji, 2.) mesto v Palestini, 3.) starogrški mladenič, 4.) industrijski kraj v Podravju, 5.) sestavni del telefona, 6.) vozilo (tuj.), 7.) kraj v ljubljanski okolici, 8.) francoski dramatik (Madame Sans-Gêne), 9.) svetstvo naziranj, umetniška smer (tuj.), 10.) naslovna oseba Shakespearove tragedije, 11.) protivnik pešmista (tuj.), 12.) psevdonom slovenskega pesnika (u. 1934), 13.) ladja Argonavtov 14.) vrh v Himalaji, 15.) Wiedlandova pesnitev, Weberova opera, 16.) obrtni kraj pri Kranju, 17.) mesto v Grčiji, 18.) večglasna skladba (tuj.), 19.) oseba v Prešernovem Neiztržnjem arcu, 20.) zemljina, 21.) orožje (tuj.), 22.) reka v Zadnji Indiji.

Prve in nato zadnje črke, oboje brane navzdol, povedo citat iz Schillerjeve Pesmi o zvonu.

Rešitev zlogovnice št. 13

1.) Zakon, 2.) Mostar, 3.) egoizem, 4.) Režija, 5.) Niagara, 6.) Obzorja, 7.) Sodražica, 8.) Tiren, 9.) Drava, 10.) Elvira, 11.) Lajovic, 12.) oledar, 13.) Islandija, 14.) Noe, 15.) Padova, 16.) opozicija, 17.) čebula, 18.) Idiot, 19.) Tlčistan, 20.) elektrika.

Zmernost, delo in počitek so za zdravje le dobicek.

Meh za smeh

SMISEL ZA KUPCJO

Raznašalec: »Strašno sleparstvo! Sedeset žrtve! Lira številka.«
Gospod (ki je kupil list in ga naglo pogledal): »Saj ni nič v tem dnevniku.«
Raznašalec: »Pa saj to je sleparstvo, gospod.«
Gospod: »Pa tistih sedeset žrtve?«
Raznašalec: »Vi ste enainšestdeseta.«